

H 5874

Cesti rahwa

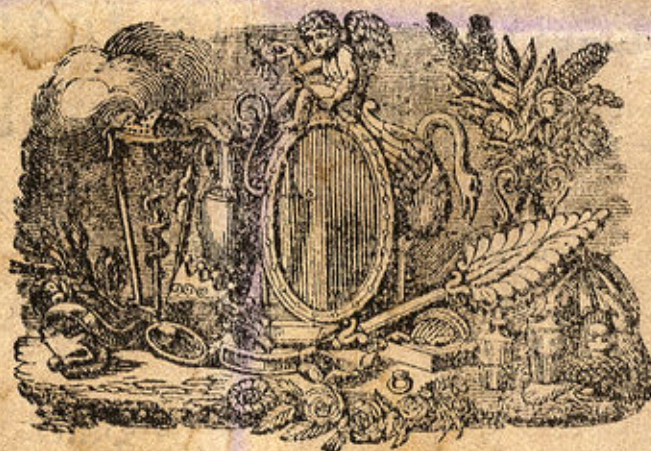
Kasuline Kalender

1883

Laakmanni

1882. kingit. 1916

o o s t o p ä ä l e.

Tartus, 1882.

Trükitud H. Laakmann'i kulu ja kirjadega.

H. Laakmann'i juures Tartus on wäljatunud ja
igas raamatupoodis saada:

Läti Hendriku
Liwi maa kroonika

ehf

Aja raamat.

Alguskirja järele wälja annud

J. Jung.

I. jagu **35** fop., II. jagu **30** fop.

Liwi maa

Wene walitsuse alla saamisest
Keisri Peeter I. ajal.

Historialik romaan.

Wene kirjaniku Wagetschnikowi järele wälja annud

J. Jung.

Hind: **20** fop.

Jung'i kirjad on juba tuttavad ning on nad lasket
wastawõtmist rahwa seas leidnud, siis on ka loota, et see
uus tõlk rahwale head, õpetliku ning meelepärast ajawidet
pakub. Nimelt on raamat tähtis selle poolt, et ta ühest
üli tähtsast ajaloolisest juhtumisest pilti annab, mis rahwa
seas siamaale raamatute läbi sugugi pole laiemalt tatta-
waks saanud.

Eesti rahwa

Kasuline Kalender

1883

aasta tarwis pärast meie Jeesanda Jeesuse Kristuse sündimist

Sel aastal on **365** päewa.

Tartus.

Trükitud H. Laakmann'i kulu ja kirjadega.

ENSV TA
Kirjandusmuuseumi
Arhiivraamatukogu

38340

Märkide seletus.

- ☉ Noor: kuu. ☾ Esimene weerand.
☾ Täis: kuu. ☽ Viimne weerand.

p. püha. — hom. hommikul. — e. l. enne lõunat. —
m. ja ' minut. — p. pärast ehk päew. — õht. õhtul. —
p. l. pärast lõunat — k. kell. — t. tund.

Päewa- ja kuu-warjutused.

Sel aastal warjutatakse päewa kaks korda, nimelt:

Esimene, suur päewa warjutus on 24. Aprillil, mis Tartus mitte näha ei ole.

Teine, ringwormiline päewa warjutus on 18. Oktobril, mis Tartus mitte näha ei ole.

Kuu saab sel aastal kaks korda warjutatud, nimelt:

Esimene, jaustik kuu warjutus on 10. Aprillil, mis Tartus mitte näha ei ole.

Teine, jaustik kuu warjutus on 4. Oktobril kell 6, 39 m. hom., kellest hakatus Tartus näha on.

Alasta jagude muutmised.

- 1) Rewade alustab 9. Märtsil kellu 1 hom.
- 2) Suwi alustab 9. Juunil kellu 9 õht.
- 3) Sügise alustab 11. Septembril kell lõunat.
- 4) Talw alustab 10. Deetsembril kellu 6 hom.

Sündinud asjade aja-arw.

Maa- ilma loomiseft arwatakse	5832 aast.
Kristuse sündimiseft	1883 —
Tartu ehitamiseft	853 —
Tallinna ehitamiseft	664 —
Raamatu-trükkimise üleswõtmiseft	443 —
Lutheruse õige usu üleswõtmiseft	366 —
Peterburgi linna ehitamiseft	180 —
Wene riigi walitsuse alustuseft meie maal ...	173 —
Suure kooli alustuseft Tartus	81 —
Rõuge-panemise hakatusesft	80 —
Prantsuse Wene maale tulemiseft ja Moskwa linna põlemiseft	71 —
Meie K. H. Aleksandri III. walitsuse hakatusesft	3 —

Sel aastal näitab tunnipakk.

1. Jaanuaril 9 minutit tunnikellast ette.
1. Beebruaril 14 min. — —
1. Märtsil 10 minutit — —
1. Aprillil tunnikellaga, ühte.
1. Mail 4 minutit tunnikellast tagasi.
1. Juunil tunnikellaga ühte.
1. Juulil 5 minutit tunnikellast ette.
1. Augustil 5 minutit — —
1. Septembril 4 minutit tunnikellast tagasi.
1. Oktobril 14 minutit — —
1. Nowembril 16 min. — —
1. Deetsembril 6 min. — —

Kaks ristikeft (**) näbala päewa arwu. numbri ees tähendawad, et on kiriku ehk kroonu-päha, mis kirikus pühitsetakse; üks ainus (*) tähendab, et on mälestuse p. mis kirikus ei pühitseta, aga mil kohut ja kooli ei peeta.

Aasta algamine.

Sel kuul on

Januar.

Meil aeg jäeb ifka muutmata,
Kui aasta muudab aastaga;
Arm ülewelt jõe muutmata,
Kui elu muudab aastaga!

Nädalad ja nädala päewad.	Nimed.	Kuu ja ilma muutmisel.
------------------------------	--------	---------------------------

Nääri p. Kristuse ümberlõikamisest. Kuul. 2, 21.

****1 Laup.** | **Nääri päew.** | Kõlmetab.

Pühap. Nääri p. Jeesus põgeneb Egiptuse maalt. Mat. 2, 13—29.

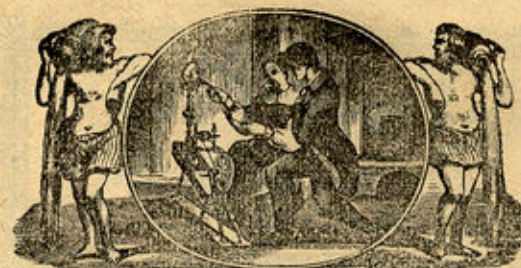
2 Pühap.	Abel, Set	Udune.
3 Esmasp.	Enof	
4 Teisip.	Metusala	☾ 2, 14' e. l.
5 Kesk-näd.	Simeon	
**6 Neljap.	3 Kuninga p.	Range külm.
7 Reede	Melchior	Lume sadu.
8 Laup.	Erart	Sula.

1. Püh. p. 3. Kuninga p. — 12 aastane Jeesus templitis. Kuul. 2, 41—52.

9 Pühap.	Kaspar	Kuul.
10 Esmasp.	Paawli päew.	Selge.
11 Teisip.	Higinus	☾ 9, 2' homm.
12 Kesk-näd.	Rein	
13 Neljap.	Hilarius	Lume sadu.
14 Reede	Robert	
15 Laup.	Felix	Udune.

31 päewa.

Nääri - Kuu.

2. Püh. p. 3 Kuninga p. — Pulmad Kaana linnas. Joann. 2, 1—11.

16 Pühap.	Erddmann	
17 Esmasp.	Tõnise päew.	Udune.
18 Teisip.	Efraim	
19 Kesk-näd.	Saara	☾ 0, 14' p. l.
20 Neljap.	Fab. Sebast.	
21 Reede	Agnes	
22 Laup.	Vincent	

3. Püh. p. 3 Kuninga p. — Pühalitõbine ja päämehe sulane. Mat. 8, 1—13.

23 Pühap.	Emerentia	
24 Esmasp.	Timotheus	Udune.
25 Teisip.	Paawli ümb.	
26 Kesk-näd.	Hans	☾ 7, 57' p. l.
27 Neljap.	Chrysostomus	
28 Reede	Kaarel	Selge.
29 Laup.	Samuel	

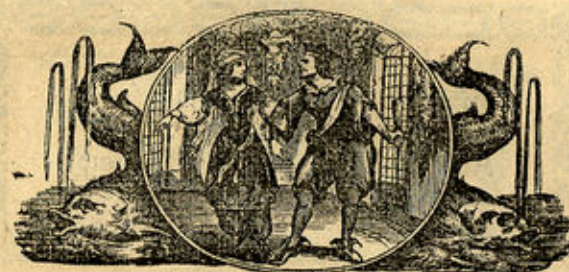
4. Püh. p. 3 Kuninga p. — Jeesus õhwardab tuult ja merd. Mat. 8, 23—27.

30 Pühap.	Ludovica	
31 Esmasp.	Polykarpus	Lume sadu.

1. Januariat tõuseb päike: E. 8, 41 m., läh. alla: E. 3, 36 m.
11 — — — — — 8, 27 — — — — — 3, 58 —
21 — — — — — 8, 7 — — — — — 4, 22 —

2.

Weel see kuu peeru walgujel
Meid sõbrus soenda,
Et koos läime iõe teel,
Ei ennast lahuta.

Nädalad ja nädala päewad.	Nimed.	Kuu ja ilma muutmised.
1 Teisip.	Brigita	Range tuul.
*2 Keisnäd.	Küünla p. Maarja p.	☾ 11, 42' e. l.
3 Neljap.	Hanna	Udune.
4 Reede	Beronika	
5 Laup.	Ugate	

5. Püh. p. 3 Kuu. p. — Umbrohi mahu sees. Mat. 13, 24—30.

6 Pühap.	Doora	Selge.
7 Esmasp.	Rikard	Külmad
8 Teisip.	Salomon	ilmad.
9 Keisn.	Apolloniüs	
10 Neljap.	Paulina	☾ 2, 5' hom.
11 Reede.	Eüphrosyna	Pilwine.
12 Laup.	Karolina	

9. p. e. Krist. ülest. p. — Töötegiad wiinamäel. Mat. 20, 1—16.

13 Pühap.	Beninga	Udune.
14 Esmasp.	Valentin	Pilwine.
15 Teisip.	Israël	

16 Keisnäd.	Juula	Külmetab.
17 Neljap.	Constantia	
18 Reede	Confordia	☾ 7, 13' hom.
19 Laup.	Susanna	

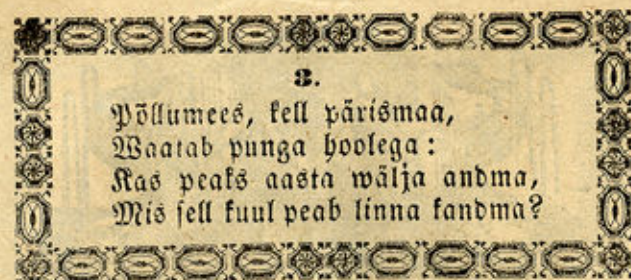
8. p. e. Krist. ülest. p. — Külwajast. Kuul. 8, 4—15.

20 Pühap.	Eücharius	Parajad
21 Esmasp.	Ellu	talwised ilmad.
22 Teisip.	Peetri päew	
23 Keisnäd.	Jobst	Lumesadu.
24 Neljap.	Madise p.	} Wõi nädal.
25 Reede	Wiktor	
**26 Laup.	Nestor Keisri h. sünd. p.	☾ 6, 18' hom. Selged ilmad.

Paastu Pühap. — Kristuse kannatamisest. Kuul. 18, 31—43.

27 Pühap.	Claudius	Udune.
28 Esmasp.	Juustus	

1 Februaril tõuseb päike: l. 7, 41 m., läh. alla: l. 4, 49 m.
11 — — — — — 7, 17 — — — — — 5, 13 —
21 — — — — — 6, 48 — — — — — 5, 36 —

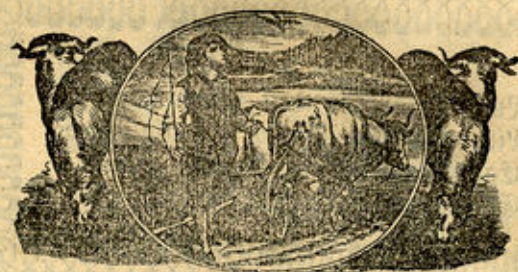
Nädalab ja nädala päewad.	Nimed.	Kuu ja ilma muutmised.
1 Teisip.	Wastla päew	Udune.
*2 Keisnäd.	Tuha päew	☉ 10, 18' õhtu
3 Neljap.	Kunifunda	
4 Reede	Adrian	
5 Laupäew	Meta	

1. Pühap. paastus. — Kristust liusatakse. Mat. 4, 1—11.

6 Pühap.	Gotwrid	Sula.
7 Esmasp.	Perpetua	Räntsakas.
8 Teisip.	Isüprian	(Kew. h. f. 1 hom. (1. Kwatember.)
*9 Keisnäd.	Walwe päew	
10 Neljap.	Jenni	☉ 7, 52' õhtu.
11 Reede	Konstantin	
12 Laup.	Gregor	

2. Pühap. paastus. — Kananea-mac naene. Mat. 15, 21—28.

13 Pühap.	Ernst	Wihmasadu.
14 Esmasp.	Mathilde	Pilwine.
15 Teisip.	Eugus	
16 Keisnäd.	Gabriel	

17 Neljap.	Ernuta	Selge.
18 Reede	Patricius	
19 Laupäew	Joosep	

☉ 10, 8' õhtu.

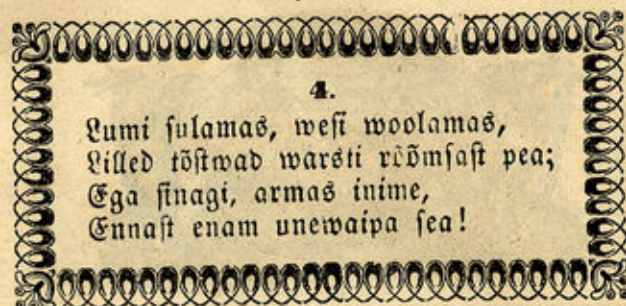
3. p. paastus. Kristus ajab kurja waimu wälja. Luuk. 11, 14—28.

20 Pühap.	Rupert	Udune.
21 Esmasp.	Beenedikt	Segane.
22 Teisip.	Raphael	
23 Keisn.	Theophil	
24 Neljap.	Rafimir	Lume sadu.
*25 Reede	Paasto Maarja p.	☉ 3, 23' p. l.
26 Laup.	Maanuel	

4. p. paastus. Kristus sööb 5000 meest. Joann. 6, 1—15

27 Pühap.	Gustav	Selge.
28 Esmasp.	Gideon	
29 Teisip.	Wiliipina	
30 Keisnäd.	Adonis	Pehme tuul.
31 Neljap.	Toots	

1 Märzil tõuseb päike: k. 6, 25 m., läh. alla: k. 5, 56 m.
 11. — — — — 5, 57 — — — — 6, 18 —
 21. — — — — 5, 28 — — — — 6, 41 —

4.

Lumi sulamas, wesi woolamas,
Lilled tõstwad warsti rõõmsast pea;
Ega sinagi, armas inime,
Ennast enam unewaipa sea!

Nädalad ja nädala päewad.	Nimed.	Kuu ja ilma muutmised.
1 Reede	Theodora	Hea ilm.
2 Laup.	Theodosia	10, 37' e. l.
5. p. paastus. — Jeesust wisatakse kiviwega. Joan. 8, 46—59.		
3 Pühap.	Ferdinand	Selged ilma- fessed.
4 Esmasp.	Ambrosius	
5 Teisip.	Maksim	
6 Keisnäd.	Cölestin	
7 Neljap.	Aaron	
8 Reede	Liborius	
9 Laup.	Vogislaus	

6. p. paastus. — Kristuse sisesõitmisest. Mat. 21, 1—9.

**10 Pühap.	Palmi puude p.	1, 14' p. l.
11 Esmasp.	Hermann	Udune.
12 Teisip.	Julius	
13 Keisnäd.	Iustinus	Wihmasadu.
**14 Neljap.	Suur Neljap.	
**15 Reede	Suur Reede	

16 Laup. | Karisius | Wihmasadu.

Eihawete Püha. — Kristuse ülestõusmisest. Mark. 16, 1—8.

**17 Pühap.	1. Eihawõtte p.	8, 50' e. l.
**18 Esmasp.	2. Eihawõtte p.	
*19 Teisip.	Simon	Segane.
*20 Keisnäd.	Culpitius	
*21 Neljap.	Siim	Selge.
*22 Reede	Cajus	
*23 Laup.	Jüri päew	

1. p. p. ülest. p. — Kinnipandub uksest. Joann. 20, 19—31.

24 Pühap.	Albert	9. fulwi nädal.	11, 45' õhtu
25 Esmasp.	Markuse päew		
26 Teisip.	Cisefias	Soo ilm.	Wihmasadu.
27 Keisnäd.	Anastafius		
28 Neljap.	Theresia	Selge.	
29 Reede	Raimund		
30 Laup.	Grastus		

1. Aprillil tõuseb päike: k. 4, 57 m., läh. alla: k. 7, 5 m.
11. — — — — — 4, 29 — — — — — 7, 28 —
21. — — — — — 4, 5 — — — — — 7, 51 —

Nädalad ja nädala päewad.	Nimed.	Kuu ja ilma muutmisel.
------------------------------	--------	---------------------------

2. p. p. ülest. p. — Hea karjane. Joann. 10, 12—16.

1 Pühap.	Bolbri päew	8. fulwi nädal.	0, 41' e. l.
2 Esmasp.	Sigismund		
3 Teisip.	† leidmise p.		
4 Keisnäd.	Lorentina		
5 Neljap.	Gottward		
**6 Reede	Diitrik Trooni pär. sünb. p.	7. fulwi nädal.	Selge.
7 Laup.	Setta		

3. p. p. ülest. p. — üürilese aea pärast. Joann. 16, 16—23.

8 Pühap.	Stanislaus	7. fulwi nädal.	4, 59' homm.
*9 Esmasp.	Rigula päew		
10 Teisip.	Kordian		
11 Keisnäd.	Pankratius		
12 Neljap.	Nero		
13 Reede	Servatius	4. fulwi nädal.	Wihmasadu.
14 Laup.	Kristjan		

4. p. p. ülest. p. — Kristuse araminemiseft. Joann. 16, 5—15.

15 Pühap.	Sophia	6	Selge ilm.
-----------	--------	---	------------

16 Esmasp.	Peep	fulwi nädal.	Selge. 4, 10' p. l.
17 Teisip.	Rikander		
18 Keisnäd.	Serif		
19 Neljap.	Philipp		
20 Reede	Florian		
21 Laup.	Triinu	5. fulwi nädal.	Udune. Wihmasadu.

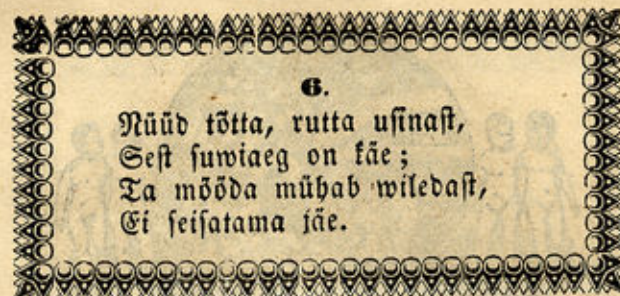
5. p. p. ülest. p. — Digest palumiseft. Joann. 16, 23—30.

22 Pühap.	Mili	5. fulwi nädal.	Pääwa paiste ja soe. 7, 59' homm.
23 Esmasp.	Leontine		
24 Teisip.	Esther		
25 Keisnäd.	Urbani päew.		
**26 Neljap.	Taewa minem.		
27 Reede	Ludolph	4. fulwi nädal.	Hea ilm.
28 Laup.	Willem		

6. p. p. ülest. p. — Rõemustaja. Joann. 15, 26. 27. 16, 1—4.

29 Pühap.	Maksimilian	4. fulwi nädal.	Piltwine. 4, 29' p. l.
30 Esmasp.	Wigand		
31 Teisip.	Alide		

1. Mail tõuseb päike: E. 3, 41 m., läb. alla: E. 8, 13 m.
11. — — — — — 3, 21 — — — — — 8, 33 —
21. — — — — — 3, 6 — — — — — 8, 50 —

Nädalad ja nädala päewad.	Nimed.	Kuu ja ilma muutmised.
1 Kesk-näd.	Emilia	4 ftw. näd.
2 Neljap.	Emma	
3 Reede	Eiisu	Wihmasadu.
4 Laup.	Friderika	

Neli pühi. — Pühast Waimust. Joann. 14, 23—31.

**5 Pühap.	Neli Pühi	3. fulwi nädal.	Soo ilm.
**6 Esmasp.	Teine Püha		
7 Teisip.	Lukretsia		
8 Kesk-näd.	Medardus		
9 Neljap.	Bertram		
10 Reede	Flawius		
11 Laup.	Barnabas	Udune.	Sow. h. k. 9 õhtu.

Kolmainu Jumala p. — Jeesus ja Nikodemus. Joann. 3, 1—15.

12 Pühap.	Eiina	2. ftw. näd.	Pilwine.
13 Esmasp.	Tobias		Müristab.
14 Teisip.	Tetloff		9, 25' õhtu.
15 Kesk-näd.	Wiidu		

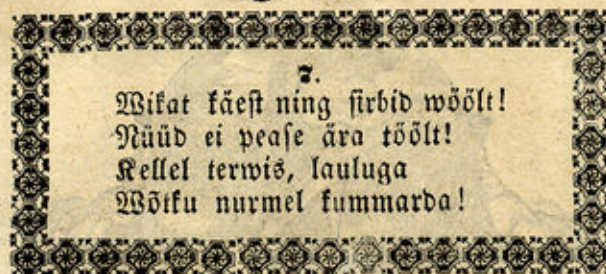
16 Neljap.	Justina	2. ftw. n.	Pääwa paiste ja tuul.
17 Reede	Nikander		
18 Laup.	Homer		

1. p. p. 3. a. J. p. — Nikas mees ja Laatsarus. Luut. 16, 19—31.

19 Pühap.	Kert	1. fulwi näd.	Wahel soab wihma.
20 Esmasp.	Florian		
21 Teisip.	Rahel		4, 50' p. l.
22 Kesk-näd.	Eit		
23 Neljap.	Basilius		Kaunis soe.
**24 Reede	Jaani päew		
25 Laup.	Wiiu	Suurest õhtu söömaaeast. Luut. 14, 16—24.	Heitlikud ilmad.

26 Pühap.	Jeremias	7 magaja päew	Selge.
27 Esmasp.	7 magaja päew		
28 Teisip.	Josua	Peetri Paawl. päew	9, 36' hom.
*29 Kesk-näd.	Paawli mälet. päew		
30 Neljap.	Paawli mälet. päew	9, 36' hom.	

1. Juuni tõuseb päike: k. 2, 57 m., läh. alla: k. 9, 3 m.					
11. — — — — — 2, 56 — — — — — 9, 7 —					
21. — — — — — 3, 2 — — — — — 9, 4 —					

Nädalad ja nädala päewad.	Nimed.	Kuu ja ilma muutmised.
1 Keede	Theobald	Müristab.
2 Laup.	Heina, Maarja p.	
3. p. p. 3. a. J. p. — Krakadunud lambast. Kuul. 15, 1—10.		
3 Pühap.	Kornelius	Tähe tuul.
4 Esmasp.	Ulrik	Tusad ilmad.
5 Teisip.	Anselm	
6 Keisnäd.	Norbertus	
7 Neljap.	Demetrius	
8 Keede	Kilian	☾ 5, 18' homm.
9 Laup.	Annika	Ragane ilm.
4. p. p. 3. a. J. p. — Olge armulised. Kuul. 6, 36—42.		
10 Pühap.	7 wennaste päew	Päewa paiste.
11 Esmasp.	Emmeline	Pilwine.
12 Teisip.	Hindrik	Wihmasadu.
13 Keisnäd.	Mareti väew	
14 Neljap.	Bonavent	☾ 2, 0' homm. Segane.
15 Keede	Apostl. lahkum.	
16 Laup.	Hermina	

5. p. p. 3. a. J. P. — Rohkest kala-saagist. Kuul. 5, 1—11.		
17 Pühap.	Aleksius	Selge.
18 Esmasp.	Rosina	Soe ja ilus.
19 Teisip.	Haraldus	
20 Keisnäd.	Elias	Tuul.
21 Neljap.	Daniel	
**22 Keede	Maria Mg. p. Keiserin. nime p.	☉ 3, 13' homm.
23 Laup.	Udelheid	

6. p. p. 3. a. J. P. — Wariseride õigusest. Mat. 5, 20—26.		
24 Pühap.	Christina	Pilwine.
25 Esmasp.	Jakobi päew	Wihmasadu.
26 Teisip.	Anna	
*27 Keisnäd.	Martha Troonipärija nimepäew.	Palaw.
28 Neljap.	Pantalon	
29 Keede	Dlewi päew	☉ 3, 16' homm.
30 Laup.	Rosalie	

7. p. p. 3. a. J. P. — 4000 mehe söötmisest. — Mark. 8, 1—9.		
31 Pühap.	Christfried	Selge.

1. Juulil tõuseb päike: k. 3, 15 m., läh. alla: k. 8, 53 m.		
11. — — — — —	3, 33 — — — — —	8, 37 —
21. — — — — —	3, 50 — — — — —	8, 17 —

On Jumal hea saagi and
 Ja Sina hoollalt salve pand:
 Siis käed ristis teda täna;
 Nii nõuab ta ning nii on tēna.

Nädalad ja nädala päewad.	Nimed.	Kuu ja ilma muutmised.
1 Esmasp.	Peetri wang. ol.	Müristamise wihma.
2 Teisp.	Hannibal	
3 Keisnäd.	August	
4 Neljap.	Dominicus	Tähe tuul.
5 Reede	Dswald	
*6 Laup.	Krist. äraselet. p.	☾ 2, 41' p. l.

8. p. p. 3. a. J. p. — Wale-prophetiteft. Mat. 7, 15—23.

7 Pühap.	Tõnu	Ühetasased
8 Esmasp.	Gottlieb	
9 Teisp.	Romanus	sojad ja ilusad
10 Keisnäd.	Lauritsa p.	
11 Neljap.	Dlga	ilmad.
12 Reede	Klara	
13 Laup.	Made	☾ 7, 19' homm.

9. p. p. 3. a. J. p. — ülekohtusest majapidajast. Luuk. 16, 1—9.

14 Pühap.	Eusebius	Pilwine.
15 Esmasp.	Rukk. Maar. p.	
16 Teisp.	Isak	Wilu tuul.

17 Keisnäd.	Henning	Soemad
18 Neljap.	Helena	ja wihmasemad
19 Reede	Seebald	ilmad.
20 Laup.	Bernhard	☾ 4, 1' p. l.

10. p. p. 3. a. J. p. — Jerusalemma ärarikimisest. Luuk. 19, 41—48.

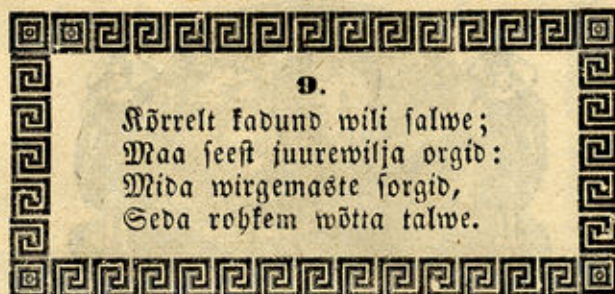
21 Pühap.	Rut	Selge
22 Esmasp.	Wilibert	
23 Teisp.	Sakarias	Taewas
24 Keisnäd.	Pärtli päew	pilwetab.
25 Neljap.	Ludwig	
26 Reede	Natalie	Wihmasadu.
27 Laup.	Jephart	

11. p. p. 3. a. J. p. — Wariserist ja tõlnerist. Luuk. 18, 9—14.

28 Pühap.	Augustine	☾ 8, 25' õhtu.
*29 Esmasp.	Taani pea mah. p.	Soe ja
**30 Teisp.	Aleksander Keisri h. n. p.	udune ilm.
31 Keisnäd.	Rebekka	

1. Augustil tõuseb päike: k. 4, 18 m. läh. alla: k. 7, 58 m.

11. — — — — 4, 40 — — — — 7, 24 —
21. — — — — 4, 54 — — — — 6 56 —

Nädalad ja nädala päewad.	Nimed.	Kuu ja ilma muutmised.
1 Neljap.	Ekidius	Wilu wihm
2 Reede	Elisa	
3 Laup.	Bertha	Segane.
12 p. p. 3. a. J. p. — Kurbist ja keeletumast. Mark. 7, 31—37.		
4 Pühap.	Meus	☉ 11, 28' õhtu
5 Esmasp.	Nathanael	
6 Teisip.	Magnus	Selge.
7 Keisnäd.	Regina	
*8 Neljap.	Maria sündim. p.	Tahe tuul.
9 Reede	Bruno	
10 Laup.	Albertine	Pilwine.

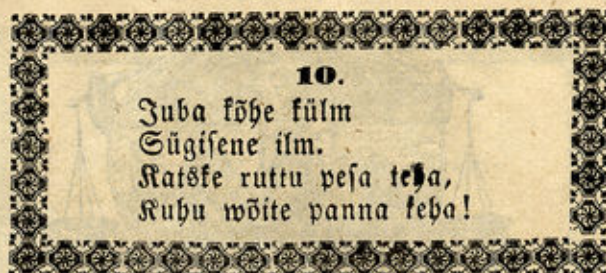
13. p. p. 3. a. J. p. — Preester ja Saamaria-mees. Luuk. 10, 23—37.		
11 Pühap.	Gerard	☉ 2, 38' p. l.
12 Esmasp.	Cyrus	Süg. h. fest lõun.
13 Teisip.	Amatus	
*14 Keisnäd.	Risti ülend. p.	Range tuul.
15 Neljap.	Rifodemus	Pääwa paiste.

16 Reede	Jakobina	Segane.
17 Laup.	Lambertus	
14. p. p. 3. a. J. p. — Kümnest pidalitõbbisest. Luuk. 17, 11—19.		
18 Pühap.	Lõnts	Wihmasadu.
19 Esmasp.	Lints	☉ 7' 41' homm.
20 Teisip.	Jaana	
21 Keisnäd.	Mattheuse päew	(3. Kwatember.)
22 Neljap.	Moris	Selged
23 Reede	Hosea	
24 Laup.	Joann. saamise p.	ilmad.

15. p. p. 3. a. J. p. — Mammonast Mat. 6, 24—34.		
25 Pühap.	Kleophas	Müristamine.
*26 Esmasp.	Joann. õpet. p.	☉ 0, 7' p. l.
27 Teisip.	Adolf	
28 Keisnäd.	Wenzeslaus	
*29 Neljap.	Mihkli päew	Wilu tuul.
31 Reede	Hieronimus	

1. Septembril tõuseb päike:	£. 5, 26 m.,	läh. alla:	£. 6, 25 m.
11. — — — —	5, 48 — — —	— — —	5, 56 —
21. — — — —	6, 10 — — —	— — —	5, 28 —

Nädalad ja nädala päewad.	Nimed.	Kuu ja ilma muutmisel.
1 Laup.	Maarja k. ja eesp.	Heitlik ilm.
16. p. p. 3. a. J. p. — Rainslinna surnust. Euk. 7, 11—17.		
**2 Pühap.	Lõikuse Püha.	Wihmasadu.
3 Esmasp.	Simson	☉ 8, 32' homm.
4 Teisip.	Prants	
5 Keisnäd.	Amalie	Lormab.
6 Neljap.	Sirak	
7 Reede	Maali	Selge taewas.
8 Laup.	Samuela	

17. p. p. 3. a. J. p. — Wee-tõbiseft. Euk. 14, 1—11.		
9 Pühap.	Taaf	Udune.
10 Esmasp.	Urvid, Mai	☉ 1, 6' homm.
11 Teisip.	Burghard	
12 Keisnäd.	Walfried	Külmad
13 Neljap.	Angelus	
14 Reede	Kai	ilmad.
15 Laup.	Hedwig	

18. p. p. 3. a. J. p. — Suuremast kárust. Mat. 22, 34—46.		
16 Pühap.	Thella	Räntsakas.

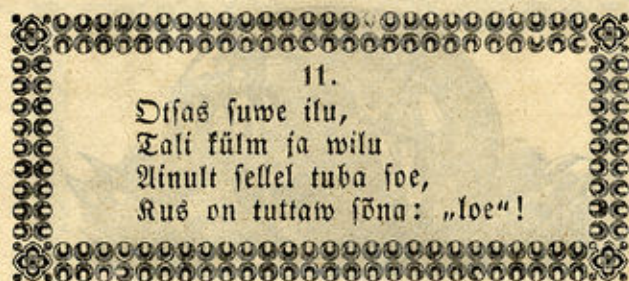

17 Esmasp.	Florentin	Riisked
18 Teisip.	Lunkase pääw	☉ 1, 44' homm.
19 Keisnäd.	Luutsius	
20 Neljap.	Feligion	ilmad.
21 Reede	Ursel	
*22 Laup.	Raasani p. Maarja p.	

19. p. p. 3. a. J. p. — Alwatud intimesest. Mat. 9, 1—8.		
**23 Pühap.	Lutheruse õige usu üleswõtm. püha.	Külmad
24 Esmasp.	Hortensia	ilmad.
25 Teisip.	Crispin	
26 Keisnäd.	Amandus	☉ 1, 51' homm.
27 Neljap.	Capitolin	
28 Reede	Simon Juudas	Selge.
29 Laup.	Hels	

20. p. p. 3. a. J. p. — Pulma riidest. Mat. 22, 1—14.		
30 Pühap.	Abalon	Õhtu tuul.
31 Esmasp.	Wolfgang	

1. Oktobril tõise päike; k. 6, 32 m. läh. alla: k. 5, 0 m.		
11.	—	6, 55 — — — 4, 33 —
21.	—	7, 19 — — — 4, 8 —

Räbalad ja nädala päewad.	Nimed.	Kuu ja ilma muutmised.
1 Teisip.	Pühade päew	Lumesadu.
2 Keisnäd.	Hingede päew	☾ 6, 24' p. l.
3 Neljap.	Thileman	
4 Reede	Otto	Udune.
5 Laup.	Lotta	

21. p. p. 3. a. J. p. — Kuninga-mehe poeasf. Joann. 4, 47—54.

6 Pühap.	Leonhard	Räntsfakas.
7 Esmasp.	Enno	Külmetab.
8 Teisip.	Alexandra	
9 Keisnäd.	Theodor	☾ 3, 31' p. l.
10 Neljap.	Martin Luther	
11 Reede	Martin piiskop	Lumesadu.
12 Laup.	Joonas	

22. p. p. 3. a. J. p. — Kawalast sulasef. Mat. 18, 23—35.

13 Pühap.	Eugen	Külm tuul.
**14 Esmasp.	Widrik, Ap. Keiserinna sünd. p.	
15 Teisip.	Leopold	Luisfab.

16 Keisnäd.	Ottomar	Heitlik ilm.
17 Neljap.	Hugo	☉ 8, 41' õhtu.
18 Reede	Ezra	Äkkilised tuled.
19 Laup.	Elisabet	

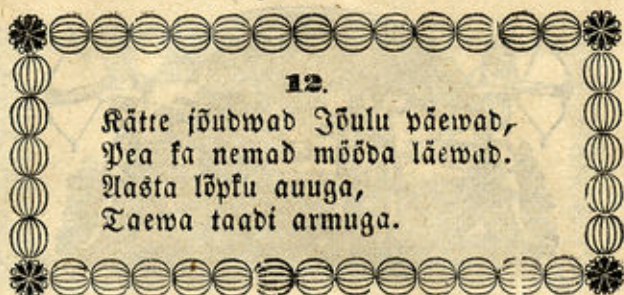
23. p. p. 3. a. J. p. — Kohtu rahast. Mat. 22, 15—22.

**20 Pühap.	Surnute püha	Lume sadu
*21 Esmasp.	Maria ohw. pääw	Sõgi finni.
22 Teisip.	Kristina	Kange külm.
23 Keisnäd.	Eleonore	
24 Neljap.	Josias	
25 Reede	Katrina pääw.	☾ 1, 33' p. l.
26 Laup.	Konrad	Selge ilm.

1. Kristuse tulem. p. — Kristuse sisseõitmisest. Mat. 21, 1—9.

27 Pühap.	Paabu	Lumesadu.
28 Esmasp.	Günther	
29 Teisip.	Ewart	Udune.
30 Keisnäd.	Andrese päew	

1. Novembril tõuseb päike: E. 7, 46 m., läh. alla: E. 3, 43 m.					
11. — — — — —	8, 8 — — — —	3, 24 — — — —			
21. — — — — —	8, 28 — — — —	3, 11 — — — —			

Nädalad ja nädala päevad.	Nimed.	Kuu ja ilma muutmised.
1 Neljap.	Abrend	Külmetab.
2 Reede	Kärсна	☾ 5, 15' homm.
3 Laup.	Kola	Lumesadu.
2. Kr. tulem. p. — Wiimse päewa tähtedest. Luuk. 21, 25—36.		
4 Pühap.	Barba	Räntjakaš.
5 Esmasp.	Sabina	
*6 Teisip.	Rigula p.	Pehmed ilmad.
7 Keisnäd.	Antonia	
8 Neljap.	Maria saam. p.	Wähe tuul.
9 Reede	Juhum	☾ 9, 55' homm.
10 Laup.	Judit	Talw h. f. 6 homm.
3. Kristuse tulem. p. — Joannes wangi-tornis. Mat. 11, 2—10.		
11 Pühap.	Woldemar	Luiskab ja
12 Esmasp.	Eili	fülm.
13 Teisip.	Lucia	
14 Keisnäd.	Nikassius	Heitlikud
15 Neljap.	Johanna	ilmad.
16 Reede	Albina	

17 Laup.	Hinno	☉ 2, 47' p. l.
4. Kristuse tulem. p. — Joannese tunnistus. Joann. 1, 19—28		
18 Pühap.	Christoph	Lumesadu.
19 Esmasp.	Lot	
20 Teisip.	Abraham	Selge.
21 Keisnäd.	Tooma päew	(4. Kwatember.)
22 Neljap.	Beata	Paras fülm.
23 Reede	Zohwer	
24 Laup.	Adam, Gewa	☉ 11, 22' õhtu
Jõulu püha. — Kristuse sünnimiseft. Luuk. 2, 1—14.		
**25 Pühap.	1. Jõulu p.	Hea ilm.
**26 Esmasp.	2. Jõulu p.	
*27 Teisip.	Ewang. Joann.	Lumesadu.
28 Keisnäd.	Süüta laste päew	
29 Neljap.	Noa	Kange fülm.
30 Reede	Taawet	
31 Laup.	Silwester	☉ 5, 14' p. l.

1. Deetsembril tõuseb päike: k. 8, 44 m., läh. alla: k. 3, 5 m.
 11. — — — 8, 51 — — — 3, 7 —
 31. — — — 8, 51 — — — 3, 17 —

Kroonupühad,

teba kiriku seaduse järel Maa-kirikutes tulewad pühitseba.

- 1) Kõnula kuu 26. päeval. Keisri Majesteedi ja kõige Weneriigi Walitseja Aleksandri Aleksandrowitsshi sündimise päew.
- 2) Paastu kuu 2. päeval. Keisri Majest. ja kõige Weneriigi Walits. Aleksander Aleksandrowitsshi trooni pär. p.
- 3) Lehekuu 6. päeval. Suurwüürsti ja Troonipärija Nikolai Aleksandrowitsshi sündimise päew.
- 4) Heina-kuu 27. päeval. Suurwüürsti ja Troonipärija Nikolai Aleksandrowitsshi nime päew.
- 5) Lõikuse-kuu 30. päeval. Meie Kõrge Keisri Aleksandri Aleksandrowitsshi nime päew.

Meie suure Wene-Keisri suguwõsa.

Aleksander III. Aleksandrowitsch, kõige Wene riigi Jsewalitseja, Keiser, ja Pohla Kuningas j. n. e. j. n. e., on sündinud 26. Februaril 1845.

Maria Feodorowna, Keiserinna, Daani kuninga tütar, sünd. 14. Nowembril 1847.

Nende lapsed:

1. Nikolai Aleksandrowitsch, Suurwüürst ja Wene riigi auusärje pärija, sünd. 6. Mail 1868.
2. Gregor Aleksandrowitsch, Suurwüürst, sündinud 27. Aprillil 1871.
3. Aseija Aleksandrowna, Suurwüürstinna, sündinud 25. Märtsil 1875.
4. Michail Aleksandrowitsch, Suurwüürst, sündinud 22. Nowembril 1878.
5. Olga Aleksandrowna, Suurwüürstinna, sündinud 21. Juunil 1882.

Keisri Herra wennad ja õde, kes õndsa suure

Keisri Aleksandri II. lapsed:

1. Wladimir Aleksandr., Suurwüürst, s. 10. Aprillil 1847
Tema abikaasa, hertsogina Maria, Suurbertsfogi Meklenburg-Schwerini tütar; nende lapsed:
1) Kirill Wladimirowitsch, Suurw., sünd. 30. Sept. 1876. 2) Boris Wladimirowitsch, sünd. 12. Now. 1877. 3) Andreas Wladimirowitsch, sünd. Aprillil 1879.

2. Aleksei Aleksandr., Suurwüürst, s. 2. Januaril 1850.

Maria Aleksandrowna, Suurwüürstinna, sünd. 5.

3. Okt. 1853. Paulatatud 11. Jan. 1874 Inglismaa prints Alfred, hertsog von Edinburgiga.

4. Sergei Aleksandrowitsch, Suurwüürst, s. 29. Apr. 1857.

5. Pawel Aleksandrowitsch, Suurw. s. 21. Sept. 1860.

Õnna kadund suure Keisri Nikolai I. lapsed:

a) Konstantin Nikolajewitsch, Suurwüürst, sündinud

9. Septembril 1827. Tema abikaasa: Aleksandra

Josepowna, Suurwüürstinna, Saksen-Altenburgi Hert-

fogi tütar, sündinud 26. Juunil 1830. Nende lapsed:

1) Nikolai Konstantinowitsch, Suurwüürst, on sün-

dinud 2. Februaril 1850. 2) Olga Konstanti-

nowna, Suurwüürstinna, sündinud 22. Augustil

1851. Paulatatud 27. Oktobril 1867 Krefa-kuningaga.

3) Wera Konstantinowna, Suurwüürstinna, sünd.

sel 4. Februaril 1854. 4) Konstantin Konstan-

tinowitsch, Suurwüürst, sünd. sel 10. Augustil 1858.

5) Dmitri Konstantinowitsch, Suurwüürst, sün-

dinud 1. Juunil 1860. 6) Wjatscheslaw Konstan-

tinowitsch, Suurwüürst, sünd. 1. Juulil 1862.

b) Nikolai Nikolajewitsch, Suurwüürst, s. 27. Juul. 1831.

Tema abikaasa: Aleksandra Petrowna, Suurwüürs-

tina, Holsteini-Oldenburgi printsi tütar, sünd. 21. Mail 1838.

Nende lapsed: 1) Nikolai Nikolajewitsch, Suur-

wüürst, sünd. 6. Nowembril 1856. 2) Peter Nikola-

jewitsch, Suurwüürst, sündinud 10. Januaril 1864.

c) Michail Nikolajewitsch, Suurwüürst, sünd. 13. Oktob.

1832. Tema abikaasa: Olga Feodorowna, Suur-

wüürstinna, õndsa Badeni Suurbertsfogi tütar, sünd. 8.

Septembril 1839. — Nende lapsed:

1) Nikolai Michailowitsch, Suurwüürst, sündinud

14. Aprillil 1859. 2) Anastasia Michailowna,

Suurwüürstinna, sündinud 16. Juulil 1860. 3) Michail

Michailowitsch, Suurwüürst, on sünd. 4. Oktob. 1861.

4) Georg Michailowitsch, Suurw., s. 11. Aug. 1863.

5) Aleksander Michailowitsch, s. 1. Aprillil 1866.

6) Sergei Michailowitsch, Suurw., s. 25. Sept. 1869.

7) Aleksei Michailowitsch s. 16. Decbr. 1875.

d) Olga Nikolajewna, Suurwürostina, sündinud 30. Augustil 1822. Põlutanud Württembergi-kuninga Karl Friedrich Aleksandriga, sünd. 22. Febr. 1823.

e) Surnud Suurwürostina Maria Nikolajewna ja Hertzog Maksimilian Leuchtenbergi lapsed:

- 1) Maria Maksimilianowna Romanowska, keiserlik printsess, sünd. 4. Oktobril 1841. Põlutanud 1863 Badeni printsi Wilhelmit, sündinud 1829.
- 2) Nikolai Maksimilianowitsch Romanowski, keiserl. prints, sünd. 23. Juulil 1843.
- 3) Eugenia Maksimilian. Romanowska, keis. printsess, sünd. 20. Märzil 1845.
- 4) Eugen Maksimilianowitsch Romanow. keis. prints, sünd. 27. Jan. 1847.
- 5) Georg Maksimilian. Romanowski, keiserl. prints, sünd. 17. Febr. 1852.

Õnne Suurwürosti Michael Pawlowitschi tütar Katarina Michailowna, Suurwürostina, sünd. 16. Aug. 1827; Mecklenburg-Strelitsi hertsogi Georgi lesk.

Laada-pidamise päewad Riigi- ja Gestiimaal.

Näri-kuul: 7. Riias, 3 p. Tartus, suur saksa laat 3 näd. Wõru, lina laat, 3 p. Orgital, 2 p. — 8. ja 9. Walgas, lina laat, 2 p. — 10. Haapsalus, 2 p. — 17. Koluweres, 2 p. — 21. Wolmeris, elaja ja hooste laat, 2 p. — 25. Pernus, lina ja hooste laat, 3 p. Willandis, 3 p. Wolmeris, 6 p. 26. Reblastes, lina laat, 2 p. — 27. Kaskweres, 2 p. — Raplas, 3. Reedel pärast Näri p.

Küünla-kuul: 2. Baltis, 2 p. Walgas ja Willandis saksa laat, 8 p. Wõru, 1 p. — 4. Tartus, lina laat, 2 p. — 6. Paides, 2 p. Narwas, 4 p. — 8. Walgas, lina laat, 2 p. — Audru mõisas, reede enne Wastla p. Pihulas, esmaspäew enne Wastla p. — 12. Kuresaare, saksa laat, 10 p. — 15. Willandis, lina laat, 3 p. Wõnnus, lina laat 2 p. Riias, hooste ja kauba laat, 8 p. — 18. Jõhvis, 2 p. — 22. Wõru, saksa laat, 8 p. — 25. Wolmeris, lina laat, 3 p. — 26. Kõrre korts juures, 2 p. — 27. Lemsalis, lina laat, 2 p.

Pääst-kuul: 10. Wast-Narwas, 3 p. — 10., 11. ja 12. Peeterburgi kuberm. Duduwa kreisis Strägowa luteruse.

usu kiriku juures. — 15. ja 16. Kõrre mõisas, Kallastekülas (Krasnagor) 2 p. — Walgutas, nelja päew enne Suurt neljapäewa. — Keila kiriku juures, esmaspäew pärast 3. pühap. paastus. — Paides esimesel neljapäewal pärast Pihawõtte püha.

Jüri-kuul: Willandis, 8. pööral pärast Suurt neljap.

— 10. Wõru linnas lojute ja kauba laat, 2 p. —

19. Alamustes (Krotusse kortsis) lojute ja kauba laat.

— 20. Annias, 2 p. — Palmsemõisas (Gestim.) Witna kortsis i., kessnäd., neljap. ja reede pärast Pihawõtet. —

Ruhja linna (Hafwerk Ruja) 20, 21., lojute ja kauba

laat. — 20. ja 21. Uue-Stepa. — 21. ja 22. Walgas,

hooste l. — 23. Wolmershof. — 25. Wana-Salkenhowis.

Pehe-kuul: 1. Karilases (Käbriõrtsis), lojute ja hooste

laat, 2 p. — 9. Rigula laat, Wõdus, Rõpina kibellonnas

— Loodi mõisas, päew pärast Taewaminemise p.

Jaani-kuul: 11. Wõnnus, 7 p. — 10. Mustwee alewis

(Tshornas), 3 p. — 16. Kaskweres, 2 p. — 20. Riias,

3 näd. Wõru, 1 p. Tallinnas, saksa laat, 2 näd.

Palmis mõisas (Gestim.), 3 p. — 22. Willandis, 1 p. —

25. Walgas. — 27. Tallinnas, willa laat, 8 p. — 29. Tar-

wastu mõisas 1 p. — 29. Tartus ja Loodi mõis., 2 p.

Heina-kuul: 2. Pernus ja Karksi m., tarja laat, 2 p.

— 20. Riias, willa laat, 3 p. Pernus, saksa laat, 3

näd. — 26. Wolmeris.

Õdikuse-kuul: 1. Kuresaare, Jamma kibell., Sere mõisas

3 p. — 10. Walgas. Lemis. — 15. Helmes, 2 p.

— 24. Kõrre ja Kõsi mõisas. — 24. Uuemõis. (Wil-

landim.). Kilingi mõisas. — 28. Wõru linnas. —

30. Kantsi mõisas.

Mihkli-kuul: 1. Torki mõisas, Jaama kibell., Kuresaare.

3 p. — 2. Abja ja Tammi mõisas, 2 p. — 4. Rõp-

pinas 2 p. — 5. Sindis, 2 p. — 6. Taaserberas. —

8. Põlwa ja Rõuge kiriku juures. Tartus, 3 p. —

9. Abseli, Kaski, Purtniku mõisas. — 10. Paskülas.

Õldre mõisas. Paides, 2 p. Wanas Salatsis ja Suure-

mõisas (Muhum.). — 10. Sõrgaweres, 2 p. — 13. Pe-

rawere m. Uuemõisas (Kõnna-Harjum.), hakkab kol-

mandamal teisip. Mihkli. — 13. Antsmõisas 2 p. —

14. Haapsalus, 2 p. — 15. Kuresaare ja Põltsamaa, 2 p. Koorte ja Salatsi mõis. — 15., 16. ja 17. Peeterburgi kubermangus Duduwa kreisis Strägowa luteruse usu kiriku juures. — 16. Kirepi m., 2 p. — 18. Audru mõis. — 20. Wändras, 2 p. Narwas, 3 p. — 21. Sännas. Wolmaris. Paldiskis, 2 p. — Palsi m., Witna kõrtsi j., üks nädal enne Mikhli p. 3 p. — 24. Wiljandis, Wõrus ja Lihulas, 2 p. — 25. Purneku m., 2 p. — 26. Pernus ja Kuresaare, 2 p. Tallinnas, 3 p. — 29. Tartus, 3 p. Walgas. Kawanurme laot, Wastfeliina kihelkonnas, 2 p. Rakweres. Keblaste mõisas. Mikhle ja Keila kiriku juures, 3 p. — Jõelehtmes, nädal pärast Mikhli p. — Raplas, 1. reedel pärast Mikhli p.

Wiina-kuul: 1. Kuresaare, Gainaste ja Kaarma Suures mõis., 3 p. — 2. Wastse mõis., 2 p. — 4. Kolores, 2 p. Pühajärwe m. Nuustaku laot. Jõhwis, 3 p. — 5. Awinurme m., Pohusu külas, fauba, lojuiste ja hooste laot, 2 p. Wõõbsus. — 6. Lutsnikis. Tarwaustus, 2 p. — 7. Wõrul, lina laot, 3 p. — 9. Lemsis ja Tali wabrikus. — 10. Kõo ja Mooselaste mõisas, 2 p. Raasimurme m., elaja ja lina laot, 2 p. 11. Paatre mõis. 15. Luustiwere ja Weeki mõisas, 2 p. — Driku mõisa kõrtsi juures, 2 p. — 16. Wõnnus, 2 p. — 18. Wõnniste ja Sindi mõisas. — 19. Kulina mõis. — 20. Wändras, 2 p. — 22. Nissi mõisas. — 28. Wolmaris, 2 p. — 28. Jõgewa mõisas (Vaišholm), 2 p.

Talwe-kuul: 1. Tartus, lina laot, 2 p. — 10. Mustwee külas, 3 p. Wõrus, 2 p. — 10. Paides, lina laot, 2 p. — 15. Wigalas, (Länem.) lina laot, 2 p. Woltweldi mõisas. — 20. Walgas, lina laot, 2 p. — 25. Wiljandis ja Wolmeris, lina laot, 2 p.

Jõulu-kuul: 1. Wast-Narwas, 3 p. Alagkivi mõisas Vabekõrtsi juures. — 5. Põraweres, lina laot. — 6. Wõõbsus. — 10. Wõnnus, lina laot, 2 p. Riias jõulu l. funni 10. Nääri kuul. — 12. Merjamas. — Pernus, 3. Kristuse tule. p., esmasp. ja teisipäew enne Jõulu. — 16. Paides, lina laot, 2 p. — 27. Walgas saksa laot, 10 päewa.

Loomade sügutamise-teadused.

1. Tiinuse aja rehkendus.

Tiinuse hakatuse.	Tiinuse ots.			
	Hoostel.	Weistel.	Lammastel.	Sigadel.
1. Nääri-t. p.	2. Jõulu-t. p.	8. Wiina-t. p.	4. Jaani-t. p.	23. Jüri-t. p.
8. "	9. "	15. "	11. "	30. "
15. "	16. "	22. "	18. "	7. Lehe-t. p.
22. "	23. "	29. "	25. "	14. "
29. "	30. "	5. Talwe-t. p.	2. Heina-t. p.	21. "
5. Kõunla-t.	6. Nääri-t. p.	12. "	9. "	28. "
12. "	13. "	19. "	16. "	4. Jaani-t. p.
19. "	20. "	26. "	23. "	11. "
26. "	27. "	3. Jõulu-t. p.	30. "	18. "
4. Paastu-t.	2. Kõunla-t.	9. "	5. Edituse-t.	24. "
11. "	9. "	16. "	12. "	1. Heina-t. p.
18. "	16. "	23. "	19. "	8. "
25. "	23. "	30. "	26. "	15. "
1. Jüri-t. p.	2. Paastu-t.	6. Nääri-t. p.	2. Mikhle-t.	22. "
8. "	9. "	13. "	9. "	29. "
15. "	16. "	20. "	16. "	5. Edituse-t.
22. "	23. "	27. "	23. "	12. "
29. "	30. "	3. Kõunla-t.	30. "	19. "
6. Lehe-t. p.	6. Jüri-t. p.	10. "	7. Wiina-t. p.	26. "
13. "	13. "	17. "	14. "	2. Mikhle-t.
20. "	20. "	24. "	21. "	9. "
27. "	27. "	3. Paastu-t.	28. "	16. "
3. Jaani-t. p.	4. Lehe-t. p.	10. "	4. Talwe-t. p.	23. "
10. "	11. "	17. "	11. "	30. "
17. "	18. "	24. "	18. "	7. Wiina-t. p.
24. "	25. "	31. "	25. "	14. "
1. Heina-t. p.	1. Jaani-t. p.	7. Jüri-t. p.	2. Jõulu-t. p.	21. "
8. "	8. "	14. "	9. "	28. "
15. "	15. "	21. "	16. "	4. Talwe-t. p.
22. "	22. "	28. "	23. "	11. "
29. "	29. "	5. Lehe-t. p.	30. "	18. "
5. Edituse-t.	6. Heina-t. p.	12. "	6. Nääri-t. p.	25. "
12. "	13. "	19. "	13. "	2. Jõulu-t. p.
19. "	20. "	26. "	20. "	9. "
26. "	27. "	2. Jaani-t. p.	27. "	16. "
2. Mikhle-t.	3. Edituse-t.	9. "	3. Kõunla-t.	23. "
9. "	10. "	16. "	10. "	30. "
16. "	17. "	23. "	17. "	6. Nääri-t. p.
23. "	24. "	30. "	24. "	13. "
30. "	31. "	7. Heina-t. p.	3. Paastu-t.	20. "

Moskwa Wene wäljanäitus juwel 1882.

Wäljanäitused pole meie ajal enam haruldased asjad. Meid läib nüüd termes maailmas iga aasta mitmekümne nime all. Seal on koerte ja kasside wäljanäitused, seal sigade ja lammaste, seal sarwloomade, seal habemete, seal kübarate, seal tütarlaste, seal käsitööde jne., jne. Üht wäljanäitust nime-
tatakse maailma wäljanäituseks, sest et terwe maailm oma tööd ja imeasjad näha saadab, teist linna, teist küla ja kibelfonno wäljanäituseks. Nagu ju nimedest armata, on mõned suured, mõned tillukesed, ühed ajawad nälja taga, teised püüawad tõsisel teel haridust, kunsti ja tööd edendada.

Moskwa wäljanäitus on küll üks suur wäljanäitus, sinna on umbes 5000 käsitöölisi ja wabrikuomanikke oma tööd näha saatnud, aga ta ei käi mitte maailma wäljanäituse nime all, waid tema päris nimi on: Wene kunsti- ja käsitööde wäljanäitus. Terwe Wene riigi kunstnikud ja käsitöölised mõtawad temast osa, teised wäljamaa kunstnikud ja käsitöölised ei tohi, sest Weneriik tahab ka siin korraldada jälle, nagu see ju ennegi sähärdustel näitustel on sündinud, näha ja selget aru kätte saada, mis ja kui hästi üksi wabriku või käsitöö tema piirides teha, ning mis suguseid töösi veel mitte ei tehta, et siis seal mõiks riik appi tulla ja ka niisuguste tööde tegemist riigis soetada. Riigi siht on see, et iga töö riigis eneses saaks tehtud, et mitte waja pole liiafs palju käsitöölisi wäljamaalt tuna ja kallist raba nende eest mõraste kätte anda. Wäljanäitajate hull tunnistab, et osawõtmine mitte leige pole, waid õige elam ja siin peab veel seda mees pidama, et Wenemaal aja-
lehed mitte selle wäljanäituse asutuse ajal kuulutuste, seles-
tuste ja kõnedega nii rahwast osawõtmisele pole aratanud nagu see wäljamaal sünnib.

Wäljanäituse hooned ja plats on väga laialised ja ka õige tenaste ehitatud, — kõik rauast ja klaasist. Linna pesast on wäljanäituse plats umbes seitse wersta fange, aga see laugus ei tähenda sähärduse suure linna kohta nagu Moskwa midagi ja hõlbus on ka linnast neil sinna

Tiinuse häfatus.	Tiinuse ots.			
	Hooatel.	Weistel.	Lammastel.	Sigadel.
7. Wiina-t. p.	7. Mistle-t.	14. Heina-t. p.	10. Paastu-t.	27. Nääri-t. p.
11. "	14. "	21. "	17. "	3. Käänla-t.
22. "	21. "	28. "	23. "	10. "
28. "	28. "	4. Põituse-t.	31. "	17. "
4. Talwe-t. p.	5. Wiina-t. p.	11. "	7. Jüri-t. p.	24. "
11. "	12. "	18. "	14. "	3. Paastu-t.
18. "	19. "	25. "	21. "	10. "
25. "	26. "	1. Mistle-t.	28. "	17. "
2. Jõulu-t. p.	2. Talwe-t. p.	8. "	5. Lehe-t. p.	25. "
9. "	9. "	15. "	13. "	31. "
16. "	16. "	22. "	20. "	7. Jüri-t. p.
23. "	23. "	29. "	27. "	14. "
30. "	30. "	6. Wiina-t. p.	2. Heina-t. p.	21. "

2. Tiinuse aeg.

Keskmiselt tiinuse ehk kandmise ajaks arwatakse: hobustel 340 päewa, weistel 285 päewa, lammastel ja kitsedel 154 p., sigadel 120 p., koertel 63 p., kassidel 56 p.

Kõige pikem tiinuse aeg on: hobustel 419 p., weistel 321 p., lammastel ja kitsedel 158 p., sigadel 133 p.

Kõige lühem tiinuse aeg on: hobustel 330 p., weistel 240 p., lammastel ja kitsedel 146 p., sigadel 109.

3. Paarimise aeg.

Hobune, lehm ja lammastel tarwitawad 22—36 tundi, siga 30—40 tundi. — Kui nad paaritud ei saanud, siis otse hobune 8—10 p. pärast, lehm 21—28 p. p., lammastel 14—21 p. p., siga 21—28 p. p. — Poeg-
miste järele otse hobune 14 p. p., lehm 28 p. p., lammastel 185 p. p.,
siga 35—42 p. p.

4. Sandumise aeg.

Kanad sanduwad 19—24 päewa, anid 28—32 p., kalkunid 26—32 p., hardid 28—32 p.

5. Sugu-toomise aeg.

Lätku võib 5 aastast kuni 20 aastani sugutamiseks tarwitada, mära
4 a. — 12 aastani, pulli 2 a. — 7 aastani, lehma 18 kuust — 10 aastani,
kalku 1 a. — 4 aastani, emmisi 9 kuust — kuni 8 aastani, oinast 2 a. — 6
aastani, utte 2 a. — 8 aastani.

6. Ema-loomade arw.

Ühe isa-looma jaoks arwatakse ema-loomi: hobuste juures 35
kuni 40 tütti, weiste juures 40—50 t., lammaste juures 35—40 t.,
kitsede juures 60—80 t., sigade juures 25—30 t., kanade juures
15—20 t., partide juures 10—12 t., kalkunite juures 8—12 t.,
anide juures 5—8 t., tuwikeste juures 1 ainukene.

saada, kes mitte kallist moorimehe raha ei taha maksta ja kellel enesest hobuseid pole, sest raudtee viib linnast sinna ja wagonid, kaks hobust ees sõidavad ühte puhku seda wabet. Pühapäewiti on sõitjate hulk nii suur, et wagon wagonis kinni ühte lugu wäljanäituse poole tõttab. Wõime ka armata, kui ütleme, et ühel ainsal pühapäewal 30,000 pilletit on ära müüdud; see oleks ju niisama hea kui oleks terve Tartu linn, kõik wanad ja noored kunni praegu sündinud lapseni kerraga seal wäljanäitusel käinud, sest Tartus pole ka enam kui umbes 32,000 inimest ja Moskwa wäljanäitusel toli sell pühapäewale kahe tuhande inimese priipiletitega wäljanäitusel käinud.

Wäljanäitus on aga ka nii uhke ja nii rikas tööde ja asjade poolt, et sinna küll maksab waatama minna. Mitte üksi ei näidata siin walmis asju, waid siin mõib ka näha ja õppida, kuidas töö tubades ja wabrikutes sõhärdusti asju tehakse, ning selle poolest on näitus iseäranis koolmeistritele tähtis, kes oma koolides lastele sagedaste ühe ja teise asja tegemise üle otsust ja seletust peawad andma.

Meie armsad Soome willed on ka väga suurel kombel tööd wäljanäitusele saatnud ning nende tööd on kõik iseäralistes ruumides kogu seatud „Soome jauskonna“ nime all. Siin mõib inimene lühikese waatamise järele kobe näha, mis Soome maal ülepea tehakse. Kõik Soome tööd, olgu ta paber, raud, püntöö kivi või klaas, on liht aga tugew ja hea ning waatajad ei jõua mitte Soome jauskonda küllalt kiita. Iseäranis imestama panewad Soome üliõpilastest wäljanäitusele saadetud rahwakujud ja Soomlaste kaunid laemamudelid, mis Helsingist ja Turu linnast suurel hulgal näitusele saadetud.

Mis Wenerahwa kodusest käsitööst wäljanäitusele on toodud on kõik nii nägus, uus ja kena, et ükski teine rahwas selles tükis Wene rahwa kõrwa ei suuda astuda. Slaawi rahwal on üks iseäraline osawus ja waimuand wärwide kottuseadmisel ja kirjute kirjade walmistamises. Sõhärdusti ilusate kirjadega mõõdud, rätituid ja palataid ei oska ka Pariisi wälja õppinud kunstõmblejad mitte teha nagu Wene küla naesterahwas,

Kui weel korraks kulasseppade tööd waatama lähme, siis et filmad kustuvad ära kõik seda hülguist ja sõra nähes, mis siin kogu on kantud. Wene kulassepad on ime agarad ja osawad. Selle jauskonna ülem ehe ja kroon on üks kõbedast ratsalise kaju, mis õndsat Keisrit Aleksandrit II. tähendab. Marmoril alusjala peal seisab kõrgelt ja uhkelt ratsaline, film waatab taewa poole ning käsi kannab suurt Weneriigi lippu. Hobust hoiab üks Bulgarlane ja Bulgaria neiu hoiab keisri kõrwas seistes risti usu lippu käes. Kaju tähendus on see, et Keiser Aleksander II. Wene rahwa pärisorja põlwest ja Bulgaria rahwa Türgi ikkest on wabastanud. See uhke kaju jääb iga ühele meele, kes teda korra näinud.

Õpetame sellega, sest kõikid töid meie ometi ei suuda läbi waadata, nende hulk on liig suur ja wäljanäituse hoone liig laiuline, pärast effime weel sisse ära. Wäljanäituse hoone wälise kaju kohta tähendame weel niipalju, et esmalt suured hoone read neljanurka ümber platsi käiwad ja selle neljanurga sees on suur ümmargune ehitus, see on see päris wäljanäituse hoone. Ümmarguse hoone keskel on weel suur plats, selle ümber hoone kui sõru on ehitatud. Keisr seda platsi ajab määratu purskaw laew wett wabetwidamata taewa poole, muudu on wälisel platsil weel puid ja lillesid ning wähemaid purskawaid laewusid jaheduseks ja kaunistuseks.

Saare Matsi püüsid.

Lühikene ajawiide.

A. Soone.

Kas keegi tunneb Saare Matsi?

„Di jah! Miks teda ei peaks tuntama? Teda tuntakse ju ta kotsa kabinast, kui mõõda koori treppi pühapäewal koori peale ronib. Ega tema saa omale kunagi Pasli Beeterburist nii suuri saapaid kui maja, käib ikka enne Mustwed ja Rabinad läbi enne kui omale varajad saab.

Ta ju weel wana tõugu mees, käib ikka pool kubu õlga saabastes ja teine pool kubu wahib saapa säärest wälja. Teenis teine muiste ka kroonut ja seisnud siis ses polgus, kus utstamisel mitte paremat ja pahemat kätt ei hõigatud, waid see n a ja s a l o o m a. Sest ühes saapa sääres oli meestel heinatori (seena), teises õletuust (salooma), ning seda jalga siis tõsteti, mida utstaja seena wõi salooma hüüdis. Praegu on ta wägew mees ja kuulus üle kihelkonna.

Neh, neh, nii ta on, no siis juba teate, kes see Saare Mats on. Aga seda lugu teie temast ei tea, mis ma teile tahan kõnelda.

„No ei wiist tea, eks pajatage peale, ehk saab natuke naerda, see oleks praegusel kurwal kuival ajal wa watsale üsna terwiseks.“

Tuttaw on ju teil küllalt, et Mats mitte meie kihelkonna mees täieste pole, waid ta tuli — mis seda nüüd wõib olla — noh, enne Kadrina päewa laata sai just takskümme aastat, ma mäletan seda wäga selgeste, minu noorem tütar Maret oli sell ajal alles imeja laps ja wana karja Muri hammustas ta kätt. Mats juhtus parajaste muul külaliseks olema, ta oli päewa faks enne seda külasse tulnud, ning et ta oma isa käest pisut oli õppinud haawu arstima, siis wõttis ta ka minu Maretile kae oma tohterdada; peerubalsami wõi mis ta sinna peale pani ja käsi sai terweks, aga arm praegu alles pisut tunda.

Meie saime pea õige tubliks tuttawaiks, ega wa Mats laita meest pole, kuid mõnikord nii natuke imelik ja oma ette, nagu sõhårdust inimesi ka ikka maailmas leitakse. Ning sell ajal ta ka kõneles kuda ta oma noores põlwes isa juures külas üles kaswanud ning kuda see tulnud, et ta wiimati nõuiks wõtnud niipea kui wõimalik oma wallast wälja minna ja ei kunagi enam sinna oma jalga pista, mis ta ka sõna sõnalt sitamaale pidanud ja lootuse järele fenni peab kui Liwa Hannus ta wa wana poisi oma tütrid waatama wiib.

Matsil oli kaunike wali isa olnud, wennaiste koguduse liige ning Saare talu peremees nagu poeg praegu meie

wallas Saare peremees on. Wana Saare Mats oli poja maast madalast saadik õige farmi walitsuse all pidanud. Ei ta tohtinud asjata kunagi pereduefski wälja minna. Üksit poeg ta oli, ning üsfinda kaswas ta ka kui suust katusel. Kui teised poisid pühapäewiti külatanawas furni lõiwad ning ratast wiistawad ehk ka wahete wahel külas tüdrukutega kiige all fetast lõiwad, siis pidi Mats waene mehike kodu istuma, ei lubatud ka, et ta läbi õue wärawagi teiste nalja pealt waataks.

Tõõle aga wõttis isa ta igale poole aegjaste kaasa, õpetas poisi wiisi pärast aastama, loogu mõtma, leikama, niitma ja kändma; kaheteistkümnne aastaga oli Mats ju päris teumees walmis. Kõik tööd ta mõistis ja tugemust oli ka, aga koha poolest oli ta alles tibatilluke, muud kui suured jalad ja käed need olivad tal jündimisest saadik. Oli weel sell ajal Eesti maal fibe teurjus, poisid saadeti ka sagedaste mõisa, efiotsa tüdrukute asemel korrapäewi tegema. Siin pandi teine waimude hulka. No seda naeru, nalja ja imet, mis need wäikese Matsiga ei teinud. Millalgi ei polnud ta teistega, ei tüdrukutega ega poistega koos olnud, ei mõistnud naermist ja nokkimist niisamati naermise ja nokkimisega wastata ja teistel õelatel seda suurem himu waele poisi kallal haukuda ja teist pilgata ja tõmmata.

Efiotsa pois kannatas wäiksest kõig tembutused, suud polnud talle pähä loodud — see ei tähenda muidugi mitte, et ta päriseste ilma suuta oli, wõi et suu tal kõhus wõi jala tallas all oli, waid et tall mitte kõne ja wastahaukumise andi polnud — nii oli siis teistel seda kergem temaga mängida. Aga aegamööda harjus Mats rustast suu asemel pruukima, ning mis sest wälja tuli, sellest pajatame pärast, esmalt joome lõnks õllewirret. Tegin teist ka Jõulu tarwis, no olin unustanud umalad panemata, nüüd magus pime nagu mahl. Katsun nüüd waati tühjaks saada, siis teen toreda pühade õlle. No jooge, jooge! Maret too weel kannu täis waruks walmis!

So, nüüd las jutt sorab edasi!

Hea küll, Mats hakkas hooplega rustat suu asemel tar-

witama, ja kus tema suur kämmel korra tabamatu kihutas, seal oli sinine kiri ikka nii selge, et weel wie päewa pärast Matsi wiis määratu jämedat sõrme wõis ära lugeda. Õeldakse ikka, et kirjastõna ei mõju nii kui suusõna, — wõib olla, aga kui ta nii selgeste ja nähtawalt saab naha sisse kirjutud nagu Mats seda mõistis toimetada, siis ikka teeb inimese weel täkk targemaks kui suusõna. Seda oli mõisa wassatunade waimude ja pahurate poiste kildas selgeste näha. Need kes teda enne oma mängukanniks ja tuanarriks oliwad pidanud, hakkaswad talt märka lugu pidama, ja kui sellelgi temaga midagi oli diendada, see tegi seda ikka nii, et mõni hea waks maad wõi mõni uks, aed wõi weelomp tema ja Matsi rusika wahel oli, et ta mitte ei ulatanud kirjutama. Ka meenoomadki teadsiwad ja tundsiwad Matsi kirjutuskunsti. Del ta küll nende wasta mitte polnud, Matsil oli selleks liiga pehme süda, aga kui mõni hobune wõi weis wastifuks hakkas, no siis ikka joi wopu, mis mõnel ajal maksis mäletada. Inimene wabest, kui Mats nädalate kaua mõisas oli, et wainud mõisa hoostega kiriku lasti. Wõeti siis wiimati Mats ikka hea meelega kutsariks, tema mõistis loomadega ümber käia ja kui Mats wutkis oli, siis polnud enam piitja waja kaasa wõtta, hobused traawisiwad muidugi, mis rõõm aina näha.

Sai pois nii aasta wiiteistkümmeliseks, seal tahtis wali isa poisile ka wäikest meele head teha. Siitamaani oli isa alati terawa silmaga selle üle walwanud, et poisil mitte uhtuse juur südames tärkama ei hakka. Ka riiete poolt pidas ta poisist õige pingul, nõnda polnud Mats weel oma wiiteistkümmne aasta sees mitte saapameheks saanud, „pastlad poisile head küll“, oli isa ikka ütelnud, kui wana tädi, üks hea südamega wana tüdruk, kes Matsil kadunud ema asemel oli, wabest ka sest oli juttu teinud, et „teistel külajõmpskatel saapad, meie Matsil pole ühti.“ Mats ise ei pannud niisugusest wälisest asjast palju tähelegi. Ta oli harjunud seda alati heaks arwama, mis isa ütles ning seadis, muid kui liig sage lõmmimine selja peale ja sinna ligiforda, see wabest pani ta mõtlema niug selle mõtlemise

wili oli, et ta isa enam kartis kui armastas. Kuid isa ka armastust ei pärinudki waid aina kartust ning nõnda saiwad nad kaunis hästi üksteisega korda. Jäl oli waja mõisa kullawooriga linna minna, ning et üks tee ja faks asja oleks, siis pani ta teise ree peale mõne koti odre ja poisil otsa, et see ka korrald linna näha saaks. Enne aga lasi ta wana tädi poisile tuliuued takused püüfid õmmelda. Tädi, kes Matsi wäga armastas ja hellitas, oli juba juwel nagu aimanud, et poisil talwe iseäralikku uhket artide tatet waja ning oli selle tarbeks ise kõige suwe hästi linu kaswatanud. Ka teadis tädi, et walge riie mitte nii talwe kandmiseks ei tõlba, ning siis oli tal targu wälja arwata, mis sugune wärm ka kõige mõnukam ja odavam oleks. Nii suguseid mõtteid täis, käis ta juwel sagedaste küladeitega nõuu pidamas. Kas ta pidi riide sinipõtti kasma, wärm oli ju hea, aga pisut tebar teha. Kõbaramusta ja lepafoort oleks wõinud ka wäga hästi tarwitada ja peaaegu ehk olekski tädi poisile mustad püksid muretsenud, aga üks küla eit ütles, et see ei käia mitte hästi kokku, kui mustad sukad ju muidugi ja nüüd weel mustad püksid ka — siin waja wabele nimetada, et tõditi nõuu oli Matsile fintspüksid teha, nagu kõi külas kandsiwad — „talupojad muste püksi üle pea ei kanna“, ütles küla eit weel jutu lõpetusel, „need on sakste asjad.“ Aga kuda oleks lugu kui poisile punased püksid teeks? „Kus ja selle küüruga lähed?“ küttas teine lahke küla eit ja wäike Manni tõrwas tõmmas rätiku silme ette. „Punased püksid poisile! Reid õmbleb ju isa tolle muidugi sagedaste küllalt. Lase aga punane jäeda. Ja kaupmehel pole praegu punast püüdki, sellest wärwi teed. Nüüd peab hoopis uus punane wärwi pulber tulema, te tont teab, kuda sellega wärwitakse. Onn kui weel edespidi tütarlastele punaseid seelikuid saame, hakka nüüd weel poisitele punaseid püksi ka tegema!“

Tädi jäi ju üsna kurwaks. Üks wärm ei tõlwanud, teine polnud hea, kolmas polnud saada ja wärwi redel hakkas ju otsa lõppema, sest sell ajal weel nii kõiki wärwist ei tuntud nagu praegu. Kõik pruunid ja hallid, lillad ja

violitid, tähnilised ning tõmmud olivad meie selleaegiste tädiide filma eest alles tulewiku pöues. Nende olewik oli palju libtlibasem ja „prostoim“ kui meie oma.

Läksivad päewad ja nädalad mööda, tädi paled lõiwad weel rohkem tabwatama ja kolletama kui muidugi ju, aga karikafraid olivad taga ka aega saanud nurmedel küpseda ja timuti wäljad kollendastwad aina neist libtsast taimedest.

Seal juhtus wana hea tädi ühel pühapäewal kirikust tulesse, lauluraamat iluste rätiku sisse mäsitud kaendlas, mööda põllupeenart otsekohesemat teed koju tulema. Ta oli alles üsna sügawas mõttes õpetaja sõnade üle, need olivad just lastekaswatamise kohta käinud ja wanemaid käskinud helduse ja armuga ning mitte ikka karistuse ja hirmuga oma wäikeleid kaswatada. Tädi meel oli kirikus hoopis kurwaks saanud, sest tall tõusis kohe nende sõnade juures isa liig taw wäljus wäikese tawase Matši wasta filme ette; wawalt jõudis ta oma kurbduse pisaraid tagasi hoida, ta ei tohtinud ju näidata, et õpetaja sõnad ka tema kui wana tüdrukut kohta mõjuksid, mis oleksidwad teised küla inimesed ütelnud. Aga südame kurbdus oli seda suurem, mida wähem ta teda pisaratega tohtis ära pesta, ning eit oli nii liigutatud, et enam ei kannatanud palmemajasse teistega ligi minna. Mõnda siis sammus ta üksi peenart mööda koju poole ja siin seist wälja peal istus ta veendra kiwi peale ning nuttis õige haledaste oma ette. Kui ju nutt wälis ja ta rahulisemaks jäi, mõttis ta nõuaks edespäi weel hoolikamalt Matši eest muretseda ning kõigiti temale truuwiks ja halasatajaks ning armastatajaks emaks olla. Jälle tungis uue wäega Matši püskilugu talle päha ja otsides waatas ta üle nurme, kas kusagiltki wiimati õiget püski wärwi ei saa. Juhtus just nurm ta ees ja selja taga kollaseid karikafraid täis olema, nii et terwe wäli kui kollane wäip wõi palakas, kus teised sinised ja walged nurmelilled kirjaks sees olivad, uhkaste päewa walgel säras. Wana eide film läks korraga märjalt läitima, nina ots tõusis wassa maad kõrgemale, suu kistus enese nii kaunilt prunni, kui seisaks wana tädi praegu noore tütarlapse ees ja hakkaks oma peiule suud

andma. Natukesel aja pärast nähti suu ümber ka õige mabe ja rõõmus naeruwõru ning aegamööda läitis terwel kahwatanud ja kuwatanud näul nii õnnis wäikse naeratamine, kui teda ainult õnnelise ema filmas näha wõib, kes praegu oma armsama pojakesele uued ilu riided selga pannud ning nüüd pojaga koos rõõmustelleg.

„Kuda oleks lugu kui ma Matšile kollased püksid teeks,“ ütles tädi pool habelisult ning weel nagu rõõmu pärast iteeneses kahkledes; waimu filmaga aga nägi ta juba, kuda Mats, kollased püksid jalas, wilja koorma oisas istus ning uhkaste linna sõitis. Jah, kollane wärw see pidi jääma ja saama, ja seks polnud muud waja kui karikafraid forjata, kuwatada ja wärwileeta.

Wana eide sammud kaswastwad aina koju poole minnes. Rõõmus meel, et korra raskest kahklemisest ja mõtlemisest lahti saanud tegi ta jalad nii kergeks, et mõnikord käies aina nagu tantsu hakkastwad lööma. Teised külalised panivad tähele, et Saare Ellu nii kõbinal kabinal koju tuisas, nagu ajaks keegi teda taga. Ba kentsat üleaja-meel Maarma Kaarel, kes ju mõne aja seist oli ning praegu, kui Ellu mööda küla tawawat koju poole leffis, parajaste röntsakille oma õuemärama najal seisis ning kellega Ellu mõnikord mööda minnes üsna heal meelel mõne sõna küla juttu westis, ei saanud weel hästi hiiudagi: „Noh, Ellu, kuhu nii ruttu kipud, millal tahetesi pulmi hakkame tegema, oleme jo mõlemad poisimehed?“ seal oli Ellu ju oma talu ukse ees. Wana tädi ei tõtanud aga mitte sellepärast, et ehk wähest Matšile kohe palawalt teada anda, misugune rõõm teda ootas, ei, tädil ei tulnud seda meelegi, sest nüüd kui ta korra oma asjaga nii kaugel joonel oli, et juba teadis, misugune wärw püskistele saab, nüüd tahtis ta seda teguni salajas Matši eest pidada, et siis Matši rõõm talwel seda suurem oleks.

Kõik asjataalitus käis täna tädi käes nagu lauldes. Üks kaks kolm oli lõunatoit walmistatud ja kui peremees koju tuli ning perega laudas istus, polnud tädil enam kaemalt püsi, ta kästis tüdrukut pärast söögilaua ära koria-

tada, ise aga lippas ta põllule karikafraid korjama. Alles õhtu päewa loodeajal tuli tädi karikakra pundar seljas tagasi. Ta ei tahtnud mitte järele jätta, enne kui kõik wärastmise jaoks tarvilised karikafraid korraga koos olivad. Ja kes teab, mis ette see veel hea mõis olla, et just pühapäeval talle kollane wärm meele oli tulnud, nõnda saidad siis ka karikafraid pühapäeval korjatud.

Wärmi poolest polnud siis enam muret midagi. Karikafraid pandi puntras ilusti lassa kuitama, sealt mõis neid tarbeksorral võtta. Sügise oli tädi lõugutamisel, ja roppimisel iseäranis hooleline ja kui linasugemine tuli, siis mõistis ta targu kõige paremad talud kõrwale panna. Ka kedramisel walwas tädi selle üle, et tüdrukud wõiksid taga mitte tukkuma ei jäänud. Lõng oleks ju sell kombel wõinud riskutud saada. Ta kedras ise suure etteaatamisega ja õpetas tüdrukutele kenad kiigelaulud, mis ta omal noorel põlwele neli pühi aegu kiige all ja joanitulele laulnud, rääkis juttu ja tegi muud imet, et aga tüdrukute silmad wõiksid ääres lahti seisastawad. Tüdrukud paniwad wiimati õige imeks, kuidas wanaeit sel talwel nii lahteks ja lustiliseks saanud. Ei nad siis ka tüdinenud ära õige kena lõnga kedramast, ehk küll keegi ei aimanud, mis tarwis seda iseäralikult pidi tarwitatama.

Lõng oli kedratud, kangastelsed toodi tuppa pandi ülesse ja uus ime ilmus. Siinamäele oli ista mojas nii pruuk olnud, et linased kangad enne walmis kooti, nüüd tõmmas wana eit takused lõimed ülesse ja hakkas ise — seda polnud ka enam mõnel talwel nähtud — tolmist riidet kuduma. Jah, maailmas sünniwad ka meie päewil imetend, seda nähti nüüd siin peres selgeste. Eit tudus ja laulis ning kui kangas walmis oli, kuuldi ka ferraga, et eit wististas! No, olgu peale, eide süda oli üliwäga rõõmu täis, sest kangas oli ütle mata kenaks saanud, seda ütlesiwad oma tüdrukud ja ka kõik naabrinaesed, kes kangast juhtusiwad nägema. Kangas leigati maha, pesti ja pleegiti lume peal, tauti ja rulliti iluste pehmeks ning — oligi niikaugel walmis, et mõis rätsep majasse tulla ja kääri ning nõelaga

ammetiisse hakata. Aga ei, seetõttu oli tädi tahtmine teisiti. Ta ise tahtis kõik ilusti walmis muretsjeda. Et aga midagi wõeriti ei läheks, siis tõttas wanaeit ühe widewiku ajal, kangas kaenlas ning wõinapp põlle all, küla parema rätsepa juure. Meid oli seal külas kaks, ja sellepärast oli tädi ka ses tükis enne pisut järele kuulanud, kummal parem püksid mõet, ning selle juure siis mindi. Nüüd jätkame lõnelemata selle tüki, kuida wiimati õige mõet pikkuse ja laiuse poolest kätte saadi, see läks, kui ka pisukeste tüli järele kõik wäga hästi ning eit ise õmbles siis tabeeralised tugewa, tabefordse niidiga walmis. Ka kollasets saadi nad — ja missuguseks kenaks kollasets — õige kuu tarwa, kui ta õhtu täies suuruses taewa serwas paistwa hakkab. Sest polnud suurt lugu, et wärm natuke külge hakkas, kui kättega püksid paitati, sest wärm oli ju ometi ilusatest nurmelilledest saadud, ta polnud mitte sõhardune nagu sinine mõni muu, kuhu ei tohi külge puutuda. Matsile aga weel ta tabeeralist ei näidatud, waid pandi ilusti õrrele, tädi seelikute taha warjule.

Küll läis tädi wana peremehe peale, et ta Matsile ka linnateets poest saapad ostaks, aga sest ei tulnud midagi. Nõnda ei jäänud muud nõuu üle, kui wähemast pastlatelle muliuned nõõrid taha teha.

Nõnda oli siis tädi poolt Matsi ülikond täieste walmis. Ja kui linnamäheku homik kätte jõudis, wiskakoorm ju walmis usse ees seisis ning sulased wana lauku määra aiste wahel rakendastiwad, seal tõi tädi kollased püksid õrrelt, andis Matsi kätte, wõttis uute nõõridega pastlad nurgast, pöni nad järj ette pörandalle ning läks ise pool nuttes pool naerdes wälja. Mats oli naeratanud, kui oma uusi kollaseid püksid nägi, ja see liigutas tädi südant koguni sügawaste. Tema mure ja töö oli Matsile rõõmu teinud.

Kui Mats ju odra koorma otsas istus ning ohje pingule tõmmas, astus tädi usse lähelt ta juure, pistis suure wõllewalannika talle põue — poisil kõht mõis muidu tühjaks minna tee peal, sest kes teab, millal isa leiawatoti lahti tegi — tatsutas talle käega öla peale, kääris teel wits pois olla ja ütles lõpuks ka weel häbeliku häälega: „Waata siis

fa, et sa oma uusi riideid ära ei määri." Tark inimene mõistab, misjuguist uut riidet tãdi mõttes.

Noh, olgu peale! Teereis algas õige mõnufalt. Isa oli juba teisel päeval mõisa wiinawadi koju toonud ning sõitis nüüd ees õuewärawast wälja, Mats wiijafoormaga taga järel. Tee peal saiwad nad mitme teise killawoorimehega kokku ning oli siis pisut aja pärast nõndanimetatud wiinawoor walmis, mis kui kõis linna poole wenis.

Wana lauk määra oli kodu hästi laeru saanud, ja tãis selle tõttu õige hoopjaste oma foormaga teiste foormate wahel. Matsil polnud waja teda nõndatagi. Mitmed kõrtsid oliwad juba tee kõrwa maha jäänud. Mõne ees oli puhkamiseks kinni peetud, mõne ees ka mitte, neid oli liiga sagedaste sell ajal tee ääres leida, kui et kõikide ees oleks maksnud loome puhata. Oli ju wersta kolmekümmend ära käidud, õõ sippus peale, aga Matsi isa nõuu mõõda mindi siiski weel edasi, sest tema ütles, et siis kõige mõnufam olla õõmajale jääda, kui ju teised teelised edasi hakkawad minema. Uilati siis ka kunni kufke lauluni ja weel tükk peale seda, enne kui ühe suure kõrtsu juure jõuti ja õõmajale jäeti. Siin polnud seekord palju teelisi õõsfeks ning kes olwad, need rakendastwad juba hobuseid ette edasirändamiseks.

Kui kõik toimetused ja tallitused hobuste ja foormate juures oliwad ära tehtud, asuti kõrtsi oma teha eest hooli kandma. Isa mees mõttis aset, kus juutus ja kus kellelgi kõige mõnufam nãis olema. Mats kosis ühe kirsja pingi jarnase looma peale abju lähedalle, teistele meestele oleks see ase natuke lühike olund, aga Matsile oli ta õige paras. Kune ja puubalu pani ta pea alla, ja kui õõtu jõõk oli mõetud, jäi ta ka magama nagu wãsinud inimene kunagi.

Magamise ajal jündis tema asemega mõni pisuke muudatus, millest ta aga tãieste aru ei saanud, kas see unes mõi ilmsi oli. Esmalt ta nagu wãjus korraka wãsta seinale, siis oli tal niisugune tundmine, nagu oleks midagi hingelist ta all, kes aega mõõda rãstusest tahab wãlja poole peaseda. Liikumise peafis siis ka ta alt ning jäi ta kõrwa pikuti rahule, nõnda et tal nüüd ühel pool sein, teisil pool see

tundmata asi oli ning alla, mãrkas ta, sai ta õige pehme ja sooja aseme. Pea seifis nüüd magajal rinnaga koos küll liialt kõrges ja mees nãis kõweras olema kui koera leiwatükk, aga sellega sai siiski toime. Mats oli liiga unine, kui et ta ennast oleks hakanud pöörama ja õigemaks sirutama. Kes teab kui kaua ta nii wõis maganud olla, seal torkab hele küündolatulale walgus ta silma ning filmi lahti lüües nãeb ta ühe õige kurja silmaga naese oma aseme ees.

"Õõ fina meeletu, õõ fina peletu!" Need sõnad tõlawad kui Karja Mõdise pasuna heal ta kõrwu; see polnud siis mitte enam unes, waid tãieste ilmsi. Palju aega polnud Matsil filmi selitada, sest korraka tõmbas naene wõõra imelise naabri ta kõrwa, mis ifka weel pisut ta all oli olund, ning nüüd tundis Mats tuda korraka ühe pehme olu siise wãjus ja lehk mis talle ninasse torkas ütles temale, et ta kõrtsinaese leiwakõnas on. Wõõras liikumise ast polnud mund midagi kui kũna kaas. Kõrtsi naese heledat hũndmist: "Siga, ja magad mu leiwakõnas!" poleks enam wãjagi olund, Mats teadis ju muidugi, et ta seal sees oli. Nuttu fargas ta wãlja, aga — õõ neid tãdi kollaseid rũksa! Uu, uu, uu! — Plits, plats! eisteks palja kõega, siis taigna pãntsadega, wiimaks kũna kaanega sadas Matsile mõõda pead ja mõõda — kes teab tubu. Sajatamise sõnu, mũra kãra kõrts tãis. Seda wiletsust wãese Matsile! Isa ka weel wiimaks poissi kallal! Ei aita muud kui üle pea kaela õue! — Siin oli palju kũurimist ja puhastamist, enne kui Mats jälle wãhegi inimese nãulijeks sai, nii wãga oli kõrtsinaene ta leiwataignaga ära mãrsinud. See esimene õõmaja polnud siis midagi wãärt ja Mats tãnas õõne, kui korra jälle kõrtsinaese sajatamise alt lahti sai. Oma meeste naeru pidi ta muidugi kõige tee kannatama. Teisets õõks jäedi Tõndi trahterisse Tallinna lähedalle õõsfeks, siin ei juhtunud Matsile midagi õõnetust ja ta oli sellepãrast õige rõõmus, kui homiku siit iluste teele wõis minna ja lãbi pimedada juba Tallinna tornid nagu tondikogud paistma hakkastwad. Wiinawoor jõudis wiimati lasna mää peale; mõned hũuawad seda määge ka laagna määks, aga noh üks tãis

pubas. Kõrge ta on ja järsk ta, seda ütles igaüks, kes teda furd näinud; aga kes sagedaste teda ülesse ja alla käinud ja nimelt raskete koormatega, see teab temast mõndagi haledat ja naljakat laulu laulda. Nüüd pole ta enam nii järsk kui muiste, sest iga aasta täidetasse alt ta jalga ja mõtetasse ülemelt turja pealt mõni jalg maad madalamaks, sellespärast kahanewad ta teemeele jutujorinad — aga sell ajal kui Mats kullawoori tagatipus stia mäe turjale jõudis, oli ta veel oma täie auu sees ja iga teemehe, nimelt nooremate, püüdis lõiwad katseistkümmed, wõi veel rohkemgi, kui waja oli hakata ülemalt alla ronima.

Nagu üteldud: Boor oli mäe horjale jõudnud ja siin peeti nüüd kõiksugused bead ja kirjud nõuud ära, kuda iluste peaks alla saama, sest päew enne oli sulapooline ilm olnud ning oli weel mõõda mäe alla jooksnud, see oli aga täna kange külмага kiilaseks jääks külmetanud ja et meie meeste wiinawoor õige waratselt Tondilt homiku oli nihkuma hakanud, siis polnud mägi ka veel sugugi ära täkitud, waid läikis aina kuu walgel, seda päike veel mitte polnud kustutama tulnud. Üks sõdus oma ree taha teiba otseti püsti, ning püüdis siis terawa otsaga rege finni hoida, aga sest palju ei saanud, sest kiilas jää ei mõinud teiba otsa sisse. Enne kui ta kolm forda „pr, pr, pr“ oli prrtanud, oli ta tulise hiiliga juba alla mäe minemas. Teiwas hoidis siiski niivalju, et regi mitte wiltu ei läinud ja ümber ei lõõnud. Teine mees tahtis targem olla, tal oliwad bead suurte naeltega wenesaapad; need mõttis ta jalast, pistis kaks kaigast sisse ja mõlemille poole reejalasseid kreslapuu taha. Nüüd istus ise tagurpidi ree peale, wassis mõlemi kätega kaigaste otstest finni, rõbus saapa kotsad kõwaste wasta jääd ja siis, „nõõ, waska!“ mäe mõõda alla. No läks itka ka kaunis mõnufalt. Saapa kontjade naelad fraapistwad jäed nii mis rigises rägises, aga see lestis ainult senniks kui saabastel kotsast all oli. Poolest mäes pööristwad endid mõlemad kotsad korraka saapa all ümber ning jäiwad rahuliseft üksteise kõrwa ree taha maha, kuna regi mehega wilistades alla poole süttis.

Nii sõitistwad kõik, üks ühte moodi, teine teist moodi mäe mõõda alla. Kes juba hädakillast peasis, see naeris mäe all nende üle, kes parajaste ta käes kelgus oliwad, ning need, kes alles mäe peal seistwad hiritastistwad ka, senni kui ise hädasohtliffi sõitu ette mõtistwad. Mäe all Liirwa kõrtsu ette kogustistwad endid kõik jälle mõlemille poole teed koflu, sest siin oli orgimees wõi piisuber nagu raswas teda enamiste nimetas, see katsus wisa raudoraga terwe koorma läbi, et mitte midagi teeldud kaupja linna ei weetud, see oli nii käst ja seadus ning ka meie mehed ei peasnud sest läbitatsumisest. Kuna esimene woori ots juba ammuqi kõrtsi juure ulatas, tulistwad teisef aega mõõda taga järele. Mats oli ka mäe alla tulemas kõige wiimane. Et temal wiinawaati alla polnud wedada, siis polnud ka mingit suuremat õnnetust karta ja isa täbendas aga lähidelt, Mats pidada ootama, senni kui teisef kõik juba alt ära on, siis tõmmaku ta ohjad üle koorma, lastu enese ohjade otsa koorma taha rippuma ja tulgu alla.

Mats teqi nagu isa kästinud. Ta ootas kunni wiimane mees all silmist kadus, andis siis eneselle veel pisut mahti julgust korjata uut moodi imelisele sõidule, katsus weel korra targu rangiruid, koota ja sedelga ribma, waatas kas aifayärad ka weel kõwaste kodarate külles finni, tatsutas wa langu määrle landja peale, tõmbas ohjad üle ree, sõdus kuue õlmad weel õige hoolega ülesse wõõ wabele, et nad mitte maad mõõda lobistama ei jää, seadis enese siis ree taha rinnaga wasta koormat, sirutas käed õige ülesse üle kaera kotti, keeras ohjad mõne korra ümber käte, katsus proowiks korra, kas mõib põlwi keraisse tõmmata ja nii ohje otsa rippuma jääda ning kui see kõik wäga hästi näis forda minemat, ei elnud enam asja kauemalt mäe harjal wiibida. „Nõõh,“ kõlas Matsi huuledelt, aga pisut tatasemalt kui seda muidu tema suust kuuldi ja wist hobuneqi sai aru, et Matsi heal seal juures pisut wärisef ning ta ei hoolinud sellespärast sõhärdufests tatasest hüüust midagi, waid keerutas ainult saba. Teist forda kõlas „nõõh“ ja seekord ka weel pisut wärisewalt. siis ometigi nii waljuste, et ta määra kõrwu

tungis ning selle tõttu hakkas ta ka tasakeste astuma. Es-
malt käis Mats koorma taga maas, sest ta oli koormaga
weel mämeerult pisut eemal, aga niipea kui mägi järsku
alla läks, lasi ta enese koorma taha ohjade külge rippuma.

Wana mära oli ju muidugi õige ettemaatlik loom ja
nimelt mägesti käies kaunis pikaldane. Nüüd kus tal nii
fiilas tee jala all oli ja nii raske tomp tal ohjade otsas
rippus, ei tõdanud ta sugugi waid pani õige aeglaselt jalga
jala ette. Aga koorm oli kaunis raske, (Matsi isa kergeid
koormaid ei sallinud), rõhus hirmus tagant peale ja wana-
fene ei tohtinud enam sugugi jalgu tõsta, jesi nad libise-
sivad ju muidugi alla poole ja oli aga waja hoida, et
maha ei kuku. Loomuke toetas pool istukile wasta rege,
nii et ree pea paenal wasta kootisid tuli ja lobises hakatusele
õige lõdusaste alla poole. Nõnda jõudsid hobune, mees
ja koorm mäe kõige järskuma koha hakatusele. Wana
mära fondid lõiwad küll ju wastupanemist walutama, ree
paenal oli hirmus teraw, aga ta pidas siiski wasta. Siin
oli wäike seerand. Regi wiitas pisut ja üks teraw lauti
wembla ots torlas õige walusaste wa mära pahemat reit.
Ta tõstis wähe jalga ja katsus kolme jala peal edasi libi-
seda. Matusele aja pärast wiitas regi teist korda ja teine
wembla ots torlas looma paremat kooti. Ei olnud parata.
Loom tõstis ka selle jala eest ära ning katsus nüüd kätte
esimest jalga ühte soodu maas pidades edasi libiseda. Aga
wastupanemise jõud oli palju nõrgem, regi omalt poolt
tõkkis palju walusamine peale, wiitas ka weel paari korda
siina tänna, müskas uueste wana looma kootisid ning pani
sell kombel wana mära mõtlema, kas ehk wabest mitte Mats
teda oma piitsa warrega ei togi. Selles mõttes hakkas ta
wiimati wäikest sõrki jooksuma. Mats prrta, peatas, ei
midagi. Uueste andis regi wa märele mõne müsku ja sellega
olivad lood koguni rikkis. Wana auus loom polnud sõhär-
dust ümberkäimise wiisi enam mitmel ajal tunda saanud,
ta hakkas ka kannatust kantama ning lõi wastuseks paar
korda tagant ülesse. Aga regi tungis selle läbi hullemaste
peale — jälle müks ja müks märele wasta kootisid; mära

wastas jälle omalt poolt ja siis ei mäletanud Mats enam
luda lugu edasi läks. Mära tormas kui põdrane mäe
mööda alla, nii et suits aga taga, Matsil kadus mõnelt
ajaks kuulmine ja nägemine.

Aga kes mitte kuulmist ja nägemist ei kaotanud, see
oli orgimees Puurats Liima kõrtsu ees. Tema märkas
wäga hästi, kuida mära Matsiga kõrtsu eest mööda otse teed
teiste koormate wahelt wirinal läbi linna poole kihutas
ja nägi ka õige selgeste, kuida Matsi püksid koorma taga
rippudes kollendaksivad. Temal ei tulnud aga meelegi, et
mära ka oma tõttu linna poole wõis lükkata, waid ta teraw
mõistus arwas koke, et siin temale keegi tahtis wingerpusti
teha ja walis taubaga kihutades temast mööda ajades linna
saada. Puurats oli wana pois, weel õige hea mehe jõuu
sees ja hästi pika koibadega. Ta ei mõelnud kuu, waid
tõmbas ka mantli õlmad pihku ning, lasi käia, Matsi taga
ajama. Küll sibas mees õige hoolega; iga sammuga wis-
kas ta paraaste teise mehe kolm sammu, ju ta wist ennegi
sõhärdust jätti oli pidanud, ning ennast sell kombel jook-
mise ametis harjutanud. Aga ta ei tunnud Matsi mära
jalgu, kui need korra sõhama oliwad, siis ei saanud teine
hobunegi hõlpsaste ligi saadil siis Puurats; teiselt ei tun-
nud ta ka Matsi mära kopsu mitte, see pidas palju kau-
emalt wastu kui Puuratsi kops jookstes, ning nõnda oli siis
praegu pisut raske Matsi kätte saada. Aga ühte asja tun-
dis Puurats wäga hästi, ja see polnud mitte wähe asi
— Matsi kollased püksid! Neid ta tundis ja neist tahtis ta
weel kord meest kimbutada, kes teda sõhärdufel kombel petnud.
Seeford polnud siis midagi teha. Puurats põdras
tee pealt tagasi, waatas koormad läbi ja lasis nad minema.
Teiste kullameestele, kes tema nurja läinud jahi pealtwaata-
jad olivad, ei lausunud ta sõnagi ja need omalt poolt ei
arwanud ka mitte waja olema wana Puuratsile nina peale
kirjutama hakata, et pois neile kõigile tutaw ja nende
wallast. Ka poisi isa, kes wäga hästi sõhärdust ameenikust
ja nende jonniasamist tundis, jättis parem nimetamata, et
kautse läinud koorm tema oma, ning et Mats ja mära ka

tema pärast. Matsi pärast polnud tal muret, sest suurt poisid pidi ka mõistma ja õppima üksi igast hädast ja õnnetusest lahtri peasma ning wana määra tundis ta ju selle poolt, et see laugemalle ei jooksnud, kui jolad kandsiwad, ja sõhärduse kiire sõiduga ning raske loormaga nad teda palju üle Wene turu laugemalle küll ei mõinud kanda, seal lootis isa Matsi jälle kätte saawat, ja nii ka lood oleksiwad olnud, kui määra mitte ju waremalt, Radrintali ja Wene turu wahel, aru kätte poleks saanud, et sõhärdune kiire hiilijõit temale wanale loomale mitte üsna tululif pole, nimelt sellepärast mitte, et ta wäga kopsu peale käib ja hinge rindu finni matab. Mats oli ka weel raskesti ohjade otsas ning kiskus sellega looma pea hirmus wasta rindu, nii et Holos-tomi sauna kohal wägise tabtis rinnad finni matta, mis siis muud kui parem waja kiire sõit jätta ja pisut hingata. Seda ka määra mõistlikult tegi. Mats pööras nüüd hobuse foguni uulitja ääre, jättis ta seisma, käis mõne torra ümber hobuse ja loorma, waadates, kas sõit ikka weel alles ja terve. Ei puundunud ka midagi ning nõnda ootas ta siis tunni teised järele tulimad. Ta ei aimanud hingestti, kui wäga tema kiire sõit wana auusat Puuratsi pahandanud, alles teised rääkiswad talle, kuida orgimees teda kobejalaraatsi taga ajanud, aga mitte kätte saanud, aga kõigil jäi teadmata, mill kombel Puurats oma ära lendanud lindu weel tabtis püüda.

Linnas toimetati sõit nii ruttu ära, kui lood lubaswad, sest mehed ei tabanud mitte õõssekse linna jääda, waid kobe sellamal päewal jälle wälja sõita ja siis tufagil kõrtjus, kas Tondil mõi Trul õõmajale jääda. Matsi isa oli asjatalituses niisama osaw kui ta Matsi wasta wali oli ning nõnda oli ta kõigi mõisa toimetustega õige waratselt walmis, müüs siis weel turul oma wiija loorma ära, ostjaid oli mitu täksi taga Matsi ümber kogunud ja nõnda jai isa kaunis hõlpsal wiisil hea hinna. Nüüd osteti weel Matsile kollased wene saapad, pooltoopi tõlatit ka kobe määrdeks — pudel oli selleks lodunt kaasa mõetud — ning et isa torra heas tujus oli ja raha kott ka pakitses, siis osteti Matsile

ka weel suur tore kisse nahka karune müts. Nii mõis Mats selle linnakäiguga õige rahul olla. Isa läks siis Wene tura ääre kõrtsi pisut oma asju talitama, nii üsna kuima jurga ei tabanud ta ka mitte linnast ära sõita, ehk küll muidu täieste kaine mees ja wennaesteloguduse liige oli. Mats mõeti ka ligi kõrtsi tuppja ja seati afna lähedalle pingile istuma, kust hõlpsaste hobuseid õue silmata mõis. Isa ulatas talle ka weel mõne kringli saia kätte ja kästis uued saapad jalga tõmmata, et torra tee peal pisut määra saaks kandsiwad, siis mõtta ennemaste määrdede sisse. So, ja nüüd jätame siis Matsi ja tema isa paari teise külamehega kõrtsi; Mats tõmbab kollaseid saapaid jalga ja katsub uut karust mütsi päha, teistel wanematel meestel on leti ääres juttu puhuda, meie aga mõtame jutu jalad õlale ja sibame Liima kõrtsi ette ootama, funni nad järele tulewad, sest Liima kõrtsis on kõikide küllameeste kogumise paik, kes ülespea täna wälja sõidawad.

Kõrtsi esine on Liimal täna rahwast täis nagu peetaks siin laata. Wiru ja Harju ja Järwa mehed näimad täna sõit wennalikult kofu leppinud olema, ka mõnda Alutaguse meest ja Tartlast mõib teiste hulgast keele poolest ära tunda. Kõrtsi tuas on ka niipalju rahwast, et enam hästi sisse ei pease, nimelt on afna äärsed puupüsti rahwast täis, sõit wahimad õue, pajatawad ja naerawad.

„Orgimees otsib omale talumeeste käest püssimunsitrit,“ tähendab üks, teised naerawad „hah, hah, hah.“

„Mes tal püssimunsitret waja, ta koeb, kes kellelgi see sõige pehmem walukoda om!“ wastab teine ja jälle tõuseb uus naer.

„Ei, naabrid! Orgimehel on nõuu ratsesaks hakata ja õpib nüüd seda fintu wormi tundma. Sellel mehel mõtab ta siis püssi mõetu, kellel sõige yarem worm on.“

„Õlge rahu, mehed, mina tean, mis orgimehel waja: Temal kadunud kodu püssid naese jalga ära, nüüd otsib, kas ei saa kellelgi küla mehe jalast, kellel kaks paari juhtub olema, ühte omale.“

Kuna külamehed nõnda rääkiswad ja hirmutaswad, oli

orgimees Puurats õige hoolega ametis. Iga mees kes ree peal laamades linnast kõrist juure jõudis, aeti leppiga püsti, kätti luue õlmad ülesse tõsta ja püffe näidata. Ring kui õlmad üleval olivad, siis waatas Puurats hoolega nad üle ja mees mõis jälle minna. Ka jala inimesed saidwad finni peetut ning järele waadatud.

Rebed kes parajaste waatamise all olivad, tegiwad ka oma wiisi nalja, sest iga ühe filmas oli sõhårdune püffi-rewiderimine koguni imeline ja mõeriti temp. Keegi ju ei mõinud arvata, mis kaval nõuu Puuratsil oli. Mõni wanem, tõsisem mees hakkas koguni mõnema sõhårduse narritenibu üle, teised tegiwad küüru ette ja taha poole ja küsijawad, kumb küür rohkem Puuratsi meele pärast, saidwad aga enamiste leppiga walukoja katujelle poolejala pikkuse sinise worbi wastuseks, kolmandad lõiwad Puuratsi ette riita ja näpuga otsaestist tähendades, küsijawad nad targu läenäituste waral, kas Puuratsil seal üleval nupu sees mitte mõni kruu pole labiti läinud või koguni ära kodunud.

Aga kõigist neist ei hoolinud Puurats midagi, andis aga leppiga pihta sellele, kes liiga ligi tuli või muidu liialt julgeks läks ja waltis wana wiisi külameeste kuue õlma alla.

Wiimati näeme linna poolt ka üht punast hoost, walge lauk otse ees, pikkamest kõrti poole tulewat. Hobuseajaja, noor, rõõmsa näuga pois, suur karune kiffenabla kübar peas, istub ree serwa peal ja liigutab kollaseid jalgu nagu rehewintsid ree kresla äärel.

„Pois, ree pealt maha!“ kätatas talle Puurats kõwa kapteni healega wasta. „Enne lõunat waatafin sind pealt, nüüd näita ennast alt kah!“

Mats tõmmas määra tee pealt kõrwale külamehe ree kõrwa ja ajas enese unte wenesaabaste peale püsti. Ta oli pastlad ja wana mütsi iluste tühja odraototti toppinud ja oli nüüd unte jalandude ja peakatega o nast kõhast õige tor: ja tähelepanemise wäärt mees. Uned määrimata saapad ei osanud weel hästi käia ning tegiwad jaled kangeks, ja karune müts tegi Matsile wanema näu, nõnda et, kui ta filmad imestades Puuratsi poole lõi, ta oma walla me-

hedli teda ei tahtnud hästi ära tunda, waid teda hoopis wanaks meheks pidaswad.

„No tule ju forra sealt ree tagant wälja,“ kõlas jälle Puuratsi kapteni heal, kui Mats tasa ja pikkamest oma saapa-taldu maad wasta tatsutas ja oma ree kõrwast ei tahtnud lahkuda.

„Kas sa saad wälja, mes? On sul kanamunad jalge all, et sa nii õrnaste astud!“ hõiskas jälle pool kurjalt pool naljatades Puurats, kui pois ifka weel wenis ja wäändles. „Dota, mõrufael, sa paned wasta, küll me kobe näeme, miks sa seal nii wäändled! Kui sina siia ei tule, tulen mina korraks sinna.“ Puurats astus teisele poole rege Matsi wasta. „No tõsta oma kuueõlmad ülesse, et püffid nähtawalle tulewad!“

Mats pötnud mitte ruttu harjunud mõtlema, nõnda jäi ta ka nüüd täieste juhmilt suu amuli Puuratsi otse waltima, mõtet ta küll kätte ei saanud midagi, aga ta loomule näis see õmeti koguni wasta otse, et ta orgimehele, teda praegu oma elu sees esimest korda nägi, et sellele just oma püffa pidi näitama hakkama. Ta ei liigutanud kätt ega jalga. Teised teemehed olivad wabeajal ka lähemalle tulnud ning mõned neist õssitastwad poisi taga, temale tasakeste kõrwa puhudes: „Ära näita püffa, ta tahab sind aga narrida.“ No sõhårdune sõna pani omelt Matsi peas luu sees mõttewurrud wurama ja waimuwantri käima. Korraga tuli tal terwe legion waimutüdrukuid karates waimusilma ette, kes teda muiste olivad narrinud ja noffinud ning süda tõusis tall soppi täis ja käed läksiwad rusikaske, jelle peale mõeldes, et nüüd orgimees teda ka teiste ees tahtis naeruks teha, ka taigna jaht tuli talle järsku meele. Orgimees omalt poolt raputas ka pead ja mütsi serwa all tõusis wihawere soon kui punane weriworst nähtawalle. Seda pidi ta raskest ammetis ka weel waja olema, et sõhårdune talupoisike talle wasta pani. Ta ulatas orgiga üle ree, tortas Matsi õlasse hüüdes: „No kas saab ju,“ ja siis tõstis ja Matsi wahema kuue õlma sellesama orgi otsaga ülesse. Sõnadega ei jõua seda wihast kiirgawat ning rõõmust

läätsimat nagu sugugi kirjeldada, mis Puurats Matsi kollaseid, ammu otsitud pükse nühes, tegi, — siin peaks nüüd osaw maalder wärwipintsliga pisut plati astuma. Pilt kõrgis nina alanes mehel poole tolli wõrt suu ligemale, ning ahwardas selle koguni kinni tatta, kihwad wõi wunfid wõi tutsparrad, kuda keegi kufagil maanurgas neid nimetab, tõusiwad paari tolli wäärt kõrgemalle, nii et otsad just ülemise sõrwa ääre poole näitawad, mõnad läätsiwad wiltu, ülemine pahema, ja alumine parema nāu poole peale, lõug hakkas wärisebma ning hambad lagisema, kätt seisis siwille, kēpi otsaga Matsi kuube ülewal hoides ning filmad wabtsiwad ühtelugu kollaseid pükse, mis wārwi poolest, pisut punakamad oliwad, kui wene saara säared.

Teemehed kogusiwad lähemalle kabe pōrnitseja ümber kofku, kõigil oli selgeste arusaadam, et mõlemad õige wihased oliwad, aga keski ei mõistnud täieste miksparast. Mõõda tõusis Matsi rusikas nagu suur raske sepa labekäe wafar ifta kõrgemasse. Kõiksugu kirjud ja wiofitti mõtted käätsiwad nüüd ta peast läbi. Waimus mõetis ta ree loiusi, kas rusikaga ta ulataks üle sõhwata, siis jälle pani orgimehe wafaplatat müüsi ees ta mõtlema: sõhårduse plakat peale polnud ta enne kunagi wõmmusi saanud anda, kas tobtis nüüd nii ilma küsimata peale wirutada. Rusikas oli selle aja sees juba õla kõrgusenit tõusnud.

Puurats, kelle keele paelad esmalt luffu oliwad läinud rõõmu ja wiha pärast, et ammu oodetud kollanepüks torra ta kätte puutunud, tahtis parajaste pajatama ja sajatama hakata, seal juhtus ta Matsi rusikast sirge käwarre otsas filmama ja terwe Matsi keha oli niisuguse ahwarduse kaju saanud, mis selgemalt kui mõne kuulsa kõnemehe suu wastaselle kuuluaras: „Dota, wares, nüüd ma sulle kāmlega walan.“ See oli Puuratsile koguni ootamata ja uus.

Ruttu astusiwad nüüd ka Kalkwere nurga poisid rinda Matsi lähedalle, neile tegi sõhårdune wäikene rusika sõda ju wanast saadik palju nalja; nende selja taga tõusiwad Porfuni meeste kõrged torukübarad nähtawalle, nagu tahaks nad õõsda; meie oleme ka siin; siis asusiwad weel mõned

Põltsamaa ja Wõõstku mehed roodu, kes ka parajaste kollawooriga Tallinna oliwad juhtunud ning kellel kodu õpitud rusikaamet ka wõeras kubermangus õige meelepäraline näis olema, peale selle tõttawad weel mõned Järwa ja Harju poisid teiste sekka, nii et Matsi seljataga mõne filmapilgu järel terwe paras poik rusikamehi tõjaks walmis seisis. Puurats lõi pisut kõhmetama ja kahwatama nii üfispāini suure hulga ees seistes. Ta lõi filmad torraks seljataha — seda nüüd ei tea küll keegi ütelda miksparast; mõned arwawad, ta tahtnud nāha, kas tee selja taga lahti, et putku wõiks panna, teised jälle, et ta filmad ümberpöörnud tähenduseks: sõhårduse poisikeste karjaga ei maks riielda, nad pole seda wäärt, et neile kēpiga sõrme peale koputa, nende otja wõib auus inimene ainult seljaga waadata — olgu nüüd sellega lugu, kuda on, aga omaks suureks troostiks nāgi Puurats selja taga mõne tuttawa Harju poisi, ta oma libelkonnast, sest Puurats oli ka maalt päritud, ning neil oliwad sõhårdused nāud, mis tunnistawad: „Wala kēpiga, meie aitame ka!“ Selle tõttu pōõras ka Puurats filmad jälle Matsi poole ning kēpp käes hakkas tõusma.

Porfunt mehed õssitawad Matsi taga: „Tõmma talle, mis ta sind oma kēpiga ahwardab!“ Matsil oligi parajaste rusikas winnas nagu püssi luff, ta lõi weel pisut keha tagasi ja — sai niisuguse tõmmu fuklasse, et kōhe ninali ree peale longes ning kollased saapad maast ülesse taewa poole fertisiwad, umbes nii kui keegi hakkaks tiritamme kasmatama.

„Mis teud need on, mis sa siin teed?“ lōlas kui tõue mürin Matsile sõrwa, ning heal, mis neid sõnu pajatas, polnud talle mitte tundmata. Piits pahemas käes, parem rusik wals mis Matsile uut tõmmu andmas, nõnda seisis Matsi isa korraga ree taga püssi. Ta oli oma meestega Liiwale jõudnud ja weel parajal ajal manu saanud, kus rusika sõda pidi algama.

Nüüd algas esmalt isa ja Puuratsi wahel käre seletamine ja diendamine, Puurats sai kuulda, et tema wastane kõnemüristaja poeg, et ta odra koormaga linna tulnud ja ei mingit waltstaupa polnud wedanud; endisest ajast oli Matsi isa Puuratsile ka pisut tutaw ja nõnda

fat siis peagi ähwardam jōda maha sulutud. Puurats oli ka pisut rõõmus, et nii kauniste ja auuga sest waskingust peasis, sest julge polnud ta lugu esiteks ju sugugi nii hulga meeste wasta, kuna tema salt koguni wāife oli. Ta ajas siiski kihwad esmalt õige sirewille, lubas Matsi kinni siduda ja politseisse wiia lasta, et ta esmalt koormaga temast mōōda fibutanud ja pārašt weel koguni tema, kui linna ametniku wasta kae kurja nõuuga ülesse tõstnud. Aga aegamōōda lahkus paha meel, jonnimine jäi wāhemaks ja wiimati tehti wiinatopsti juures rahu leping. Kes ses rahulepingus lõige wāhem mõitis, see oli Mats, sest temale ei antud wiha toopõluti rāūbata ja hābi olivad mehel silmad tās teiste ees, kes kōik pealt nāinud, kuda isa talle kōmmu tuklasse annud. Rakwere poisid polnud küll ka mitte üsna rahul, et lood nii tasakeste saiwad die. adatud, nemad oleksiwad ikka ennemaste Puuratsille tupe veale annud. Wiimati weeretasiwad nad oma wihakarika Matsi peale ning hakkasiwad teda mehe moodi piskama ja naerma, et kui suur mees ennast nii wōeraste inimeste ees kōmmutada lastnud, ning kui sest naerust weel küllalt ei saanud, hakati tema suurte „isaija“ saabaste ja kollaste pükste üle hirmutama. Leiti ka weel pisut tainast kollaste küllest, no nüüd ei tahtnud hirmutamine enam sugugi lõppeda. Küll oleks Mats nende suud heal meelel rusika wāel kinni sulunud, aga isa oli igal silmapilgul kõrtsist tulemas, ei tohtinud.

Noh, wiimaks lõppes ka see hāda, isa tuli wālja, istuti regede peale ja wana pika meelega māra wiis Matsi pillajate kullast.

Kodu tulles riputas Mats tādī suureks karwastuseks kollased püksid warna otša ja kunagi ei lāinud ta nendega enam linna teele. Uued menesaapad saiwad aga hāsti tõrwatud ja nendega tās Mats weel mōnda korda mōōda lasta mäge alla, aga Liima kõrtsi ees ei pidanud ta ka siiski kauemalt kinni, kui ju orgimees Puurats sealt amugi āra oli. See koht jäi ta meelest ikka hapuks.

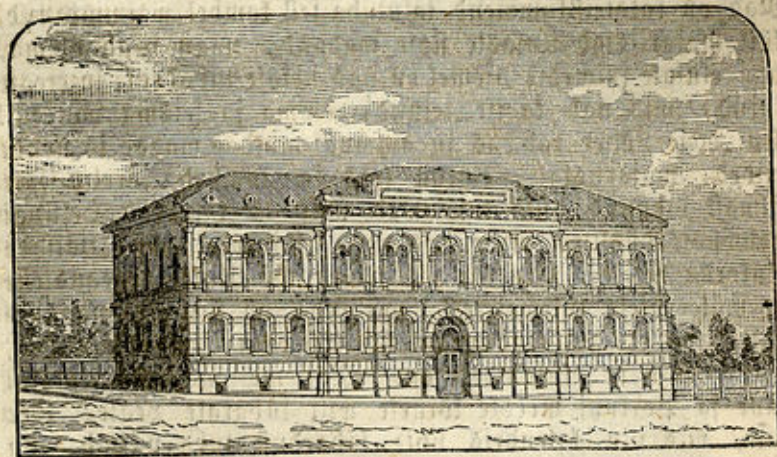
Waatke mehed, pārašt seda esimest imelist Tallinna teekōnu, mõttis Mats nõuaks oma wallast wālja minna,

sest naer tema juhtumiste üle ei tahtnud kaduda. Ja nōnda! on see wōeras Saare Mats meie Saare Matsiks saanud ja kes teda ligemalt tunneb, see ütleb, et Mats on tubli mees. Jutt otša.

Tuba Soome üliõpilaskonna rahwusteaduslises muuseumis.

(Wanta pilt lehek. 61)

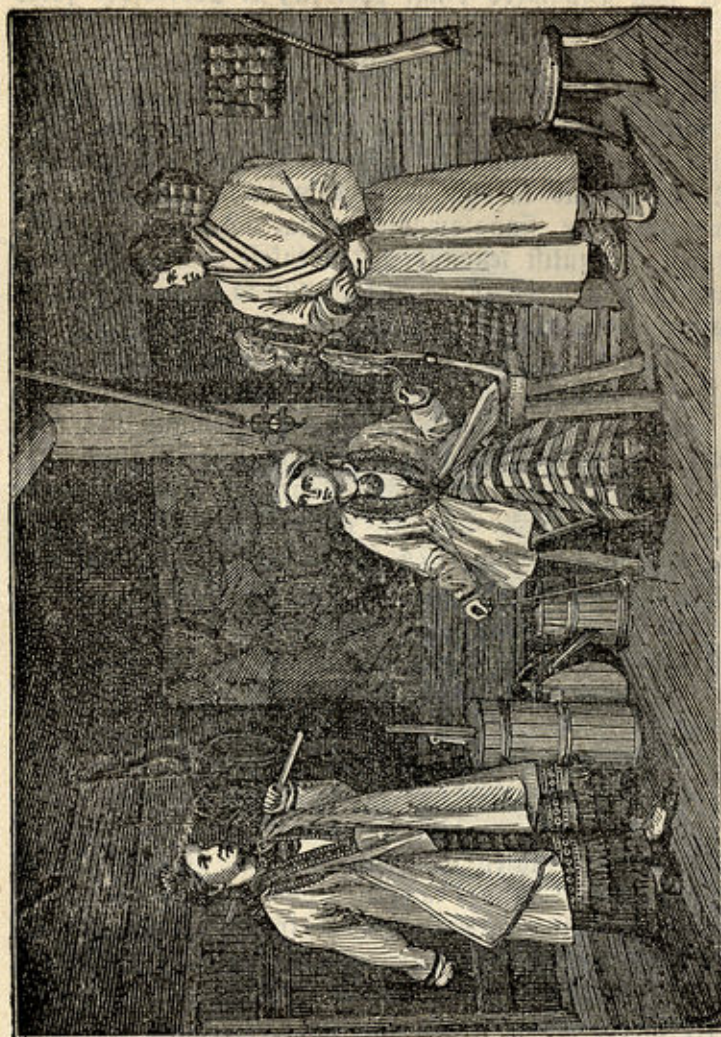
Soome suurkoolis Helsingis õpiwad lābistikkü üliõpilased, kes sündimise poolt kahe isesugu rahwa kōnnust tõusnud, ühed Soomlaste, teised Rootslaste. Esimesed on wāga nobedad oma õppimiste kõrwal ka rahwa hariduse

Soome rahwusteadusline muuseum.

kallal tööd tegemas, nii palju kui neil seks aeg lubab. Nad peawad sagedaste õpetlikkufid kõnesid Helsingi rahwa seltsides ja sõidawad ka talwel sagedaste linnast wālja maale, seal koolimajades ja kus muidu ruumi rahwale kõnesid pidamas. Neil on see ennemaste wōimalik kui Eesti suurkooli kodanikkudel Tartus, kes ju ka jōundu mōōda kirjanduses ja rahwaseltsides rahwa edenemisest osa wōtawad.

Uga Soome üliõpilased on veel ühel hoopis teisel võlul oma rahwa kasuks, iluks ja auks tööd teinud. Üht tülust jagu sest tööst võib ka kalendri lugija oma silmaga pildis näha. Kas küll keegi peaks selle üle kahtlema, et need kolm inimest, mis pildis näha, mitte elusad inimesed pole? Aga topib parajaste wa piibutobi, mida Soome taadid niisamati armastavad nagu meiegi taadid, ja piiputoppides annab ta tütrele, kes tuast on välja minemas, veel mõnda lasku ja tööjuhutust. Oma aga istub järi peal, talukoonal warda otsas järi sees vüsti, ning kedrewards hiljab võrandal ta jalge ees õige kenat maavaltsti. Aga üts, kes seda pilti näeb, arwab neid inimest ometi elusaks, — aga pettus, nad pole muud kui kunstlikult järele tehtud inimese kujud. Soome üliõpilased on sellespoolest imekavalad poisid olnud! Nad on kaksteistkümmend talutuba sell kombel valmistanud, tõit majariistad ilusaste sisse seadnud, nagu peab olema, aga elusate inimeste asemel on nad neisse tubadesse inimeste kujud, mis nad ka ise teinud, elama ja seisma pannud. Kui meie põlwe rahwas ju ammugi muldas magab ja nende riided, majariistad, elutua kord ja kombed järeleulijate silmalt kadunud, siis tuletagemad need 12 talutuba Helsingi rahwusteaduslikes muuseumis neile ikka veel wana isaisade eluforda meele. Eks ole sähärdune töö iluks praegustele ja mälestuseks tulewatele? Aga tuba on siin ise maanurgast, sest et igal maanurgal ka ikka oma isemoodu riided, majariistad ja elukombed on. Mõtleme aga enda mulgi tuue ja Porfuni meeste kõrgete wilt kübarate peale! See vilt, mis siin kalendris ühte sähärdust tuba näitab, on Karjala maakonna komba järele. Majariistad ja riided on otse koba maalt talutuast ära toodud, kus nad tarwituses olivad. Selle läbi ei peta siis tuba kedagi, waid näitab ütsi just seda, mis Karjala maal igapäew talutubades tõeste näha on. Moskwa wäljanäituselle on Soome üliõpilased aastal 1882 ka need oma kunsttööd näha saatnud, ja mitmedki waatajad on esmalt inimeste kujusid päris elusaks inimesteks pidanud, nii wäga on nad loomu järele tehtud. Niisuguste kujudega võib kahte moodi nalja sündida ja on

Tuba Soome üliõpilaskonna rahwusteaduslikes muuseumis.

ka sagedaste sündinud nii hästi Helsingis kui ka mujal, kus sähärdust muuseumid olemas. Mõnda rääkis üts Tartu professor: tema läinud korra ühte muuseumisse ja juhtunud ka sinna tubadesse, kus sähärdused kujud. Esimeses tuas istu-

nud üks hall wanamees pingi peal ja, et professori jalad ka ju wäsinud olnud, siis istunud ta tema kõrwa. Esimast olnud ta tükk aega wait, aga wiimaks püüdnud ta ka wanamehega jutu teha. Kui see sugugi pole wästanud ega ka ennast mitte liigutanud, hakanud professor wanameest ligemalt waatama ja leidnud siis, et ta paljas inimese kaju on. Nüüd jäenud ta aga weel rahuliste istuma. Seal astunud üks teine sinna sisse tuppa. Ju see wist pisut sähärdusest kunstnikist teadnud, sest natukesel waatomisel järele astunud ta wanamehe juure ja katsunud ta nina, siis astunud ta professori ette ja katsunud ka tema nina, aga ehmatas pole mitte wälte olnud, kui ta korraga tunnud, et professori nina soe. Ta astunud paar sammu tagasi, waadanud õige hoolega professori otsa ja tahtnud siis weel teist korda ta nina katsuma hakata, aga seal tikkunud professorile naer peale ning wiimaks naernud nad mõlemad.

Helsingi rahwusteadusline muuseum pole weel mitte kuigi wana, alles aastal 1874 sügise wõttis Karjalaste osakond Helsingis nõuaks sähärdust muuseumi asutada; sedasama tegiwad hiljemine kõik osakonnad. Lähemal talwel torjati raha. Kewadel oli ju 30,000 marka koos ja sellega asutati muuseum.

George Stefenson.

(Pildiga).

Ma kardan, kalendrilugijate hulgas on mõni, kes Stefensoni weel ei tunne, aga ise juba mitu korda raudteel on sõitnud ning seal Stefensoni imelist leidust imestanud, sest Stefenson on meie aurumasinade ja raudteede kuningas. 9. Juunil 1781 sündis Inglismaal, wäliseses külas see mees, kes meie praeguse aja üheks auru- ja raudteeajaks on teinud. Ta wanemad olinud liht tööinimesed ja ei wõinud sellepärast oma poega mitte koolitada. Aga poisil hea tahtmine ajas ta enese ennast koolitama. Seitsmeteistkümnene aastast ei mõistnud ta aga weel ei lugeda ega kirjutada. Siis algas ta hoolega ja ei jätnud midagi

õppimata, mis tal aga kätte juhtus ja mis wähi wajanais olema. Et kooliraha kokku saada, pidas ta masina kütja ammetit ja seal kõrwas ka kungalappimise. Kord tuli üks wiikakas tüdruk ja lõi oma kingad lappida, aga ei teadnud oli see kingade süü wõi kelle süü, Stefenson lautas oma südame neisse kingadesse ära, ja et ta wõera oma mitte

George Stefenson.

omale ei tohtinud pidada, siis wõttis ta kingade omaniku eneselle abikaasaks. Palju õnne sai Stefenson omas abielus tunda, sest ta sai omale ühe hea ja armsa naese, ühe naese, kes teda õppimises mitte ei takistanud waid edendas. Kuid lühikene oli see abielu. Üks ainus poeg oli selle abielu pärandus. Aega mööda paranes Stefensoni eluford, ta sai jõukamaks ning paremate tohtade peale. Masinaid mõistis ta juba imekombel teha, aga seal oli ka teisi, kes seda mõistiswad, ning nõnda ei pandud Stefensoni kaura mitte tähele. Seal juhtus üks suur pumpamise masin katti

minema, keda keegi ei osanud enam parandada. Sütetaks wandus, kust masin wett siamaale oli wälja pumbanud, läks taga ääreni wett täis ja õnnetus ning kahju oli suur. Stefenson parandas masina ära, tegi saewanduse tühiaks ning oli korraga kuulus ja ootitaw mees. Nüüd hakkas ta üht plaani mõtles tegema, mis ta kuuaja salaja oma pöues kannud, see oli, raudtee masinat ehitada. Ja asi läks mitme talistuse, waewa ja häda järele hästi forda. Stefenson ei jätanud enne järele, kui masinad raudteedel wurastwad. Esialt ehitati ainult Inglismaal mõned raudteed, aga pea kutsuti Stefenson ka mujale Euroopasse raudteed ehitama ning praegu, kus umbes 50 aastat Stefensoni surmast mööda, — Stefenson suri aastal 1848 — on raudteed siinpalju, et neid enam ei jõua lugeda. Waatke, see ei tee mitte meest meheks, mis seisusest ja sündinud, waid kuida su mõistus ja eluford on.

Neli musta risti on surm 1882 aasta peale ülesse seadnud, mis meile ühte ehk teist wiisi tähtsad. Neli üli-
tähtist ja kuulust r a h w a ning sõjameest on ta maailmasti ära wiinud.

Esimehe tuttav ja kuulus mees, aga juba suures wanaduses, kes aastal 1882 surma kotta astus, on kindral **Garibaldi**.

Kes meie maal ei tunneks kindral **Skobelewi** nime! See wahwa Wenelane ei randa enam meie seas, ehk küll alles noor mees oli.

Weel on kolmas mees, keda peame siin mäletama, kes ehk küll just mitte mõdegaga ei sõdinud, siiski oma eluaja sõjamees oli; tema nimi ei sõla mitte üle laia maailma nagu mõlemi esimese, aga meie isamaal saab ta kuuaja sõlama, ta on — **C. N. Jakobson**.

Ja 13. Augustil 1882 wiis surm meilt ka meie kallil lauluisa **F. N. Kreuzwaldi** ära, nii et meie laul praegu waenelaps on. Kuhu nende meeste põrmule.

Uus kooliraamat.

H. Laakmann'i juures Tartus on wäljatulnud ja iga raamatupoosis saada:

Wäike arwamise raamat

walla koolide heaks,

iseäranis neile walmistud, kes wast hakkawad rehkendamist õppima.

Kolmes jäus.

Wäljaannud W. Normann.

Iga jau hind 10 kop.

See „wäike arwamise raamat,“ ilmub juba kolmat korda trükitis õpijate lastele. Aga ta ei ilmu just mitte enam endise näu all, ühes waid kolmes jäus, ja saab seeläbi oma kolme jäuga iga seltsi koolilastele odavam olema, kui endine wäljaand, mis ühes jäus oli.

Selle wäljaande esimeses jäus ei ole enam kui neli arwamise wiisi nimeta numbritega. Teises jäus, neli arwamise wiisi nimetud numbritega, ja kolmandamas jäus, kolme liikme arwamine ehk regel-be-tri õpetus oma ülesannete koguga.

Esimehe ja teine jagu on endisest andest mõnes kohas muudetud ja parandatud. Ülesanded on ka tabellide asemel tahwlitesse jagatud, et ühtseltsi rehkendajad igaüks ise tahwli järele mõinwad rehkendada, aga seal juures olgu iga lapsel ise ülesanne koolmeistrilt ette pandud, et mitte ligi istujad üht ja sedasama ülesannet ei rehkenda.

Kolmas jagu, vma lühikese eesõpetusega õpetab regel-de-tri ehk kolme liikme arvamist ja on iseäranis nende küla koolilaste heaks wälja antud, kes juba koolis kahe esimese jäu rehkendustega on tuttawaks saanud ja soowiwad weel eemale saada. —

Et küll nende kahe esimese jäu järele murtud numbrit rehkenduste õpetused oleksiwad pidanud kolmandama jäusse tulema, sest et neil eesõigus on, — on see ommeti mitme soovimise peale kahe pea asja pärast paremaks arwatud, „kolme liikme arvamist“ kolmandas jäus wälja anda. 1) Ei ole see „wäike arvamise raamat“ mitte kihelkonna koolide tarwis, waid walla ehk küla koolide pruugitawaks soowitud. 2) Tarwitawad murtud numbrid oma eesõpetusega pikemat õppimise aega, mis küla koolides wäga lühike. Seepärast on siis tulusamaks arwatud, wirgemate ja terasemate laste heaks, kes kolme ehk nelja talwega, nimeta ja nimetud numbrit neli arvamise wiisi on selgeks õppinud, kolme liikme arvamisi tarwilisemaks.

Suurema koolide heaks on meile kaš suuremat ja täielikumat kiiduwäärt „arvamise raamatut,“ need on: „Kooli raamat,“ ja iseäranis „Mõistlik rehkendaja“ mis G. Kallas on kirjja pannud. Kõigile kes kõrgemat arvamise tundmist ihaldawad, on iseäranis „Mõistlik rehkendaja“ wäga kasulik mis iga koolmeistril peaks abiks ja juhatajaks olema.